

Ўз юртинг —
ўлан тўшагинг,
Ўзга юрт бўлмас
бешигинг.

Ўзбек халқ мақоли

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqqan boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2013-yil 30-mart, shanba №26 (8571)

ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ МАСКАНИ

Сурхондарё вилояти Термиз туманидаги 34-умумтаълим мактабида 174 ўқувчи 18 педагогдан таълим андозалари асосида сабоқ олмоқда. Синфхоналар, фан кабинетлари, тасвирий санъат хонаси, ахборот ресурс маркази, компьютер хонасида илғор таълимнинг барча шарт-шароити мужассам.

Буларнинг бари ўқитиш жараёнини юқори савияда ташкил этиш имконини бермоқда.

Суратда: Термиз туманидаги 34-умумтаълим мактаби ўқувчиси Азиза Кўзибоева.

Фарҳод АБДУРАСУЛОВ
(ЎЗА) олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг ўн биринчи ялпи мажлиси тўғрисида АХБОРОТ

2013 йил 28 март куни Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг ўн биринчи ялпи мажлиси очилди.

Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг таклиф этилган аъзолари, вазирлик ва идораларнинг раҳбарлари, бошқа ташкилотларнинг, оммавий ахборот воситаларининг вакиллари ҳозир бўлдилар. Мажлисни Олий Мажлис Сенатининг Раиси И.Собиров олиб борди.

Сенаторлар ўз ишларини Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясини амалга ошириш доирасида ишлаб чиқилган ва бир-бири билан ўзаро боғлиқ бўлган иккита Ўзбекистон Республикаси қонунини кўриб чиқишдан бошладилар.

Чунончи, «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунини (янги таҳрирда) кўриб чиқиш вақтида қонун фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятининг ташкилий асосларини янада такомиллаштиришга, маҳалла аҳолини манзилли ижтимоий қўллаб-қувватлаш, хусусий тадбиркорлик ва оилавий бизнесни ривожлантириш марказига айлантиришга, шунингдек, давлат органлари фаолиятини устидан жамоат назоратини амалга ошириш тизимида маҳалланинг вазифаларини кенгайтиришга қаратилганлиги кўрсатиб ўтилди.

(Давоми 2-бетда.)

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИЙ ТИББИЁТ ТАЪЛИМИ САМАРАЛАРИНИНГ ЯНА БИР ХАЛҚАРО ЭЪТИРОФИ

Истиқлол йилларида Ўзбекистон Республикасида 1997 йилда қабул қилинган «Таълим тўғрисида»ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига мувофиқ таълим тизимини, шу жумладан, соғлиқни сақлаш тизимининг кадрлар инфратузилмасини ислоҳ қилишга доир кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда.

Хусусан, қайд этилган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қоидалари,

шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йилда имзоланган Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш давлат дастури босқичларини белгилаб берган 2107-сонли фармонида биноан олий тиббий маълумот халқаро стандарт — икки босқичли олий тиббий маълумотга ўтказилди.

Масалан, таълимнинг биринчи босқичи — бакалавриятда ўқитишда барча тиббиёт олий ўқув юртал-

ри қишлоқ врачлик пунктлари, оилавий поликлиникаларда ишлаши мумкин бўлган умумий амалиёт шифокорларини (умумий педиатр, умумий гигиена-эпидемиолог, умумий стоматолог) тайёрлаш йўлга қўйилди. Бу мамлакатимиз аҳолисиغا, биринчи навбатда, қишлоқ аҳолисига юқори малакали тиббий ёрдам кўрсатиш имконини бермоқда. Тиббий таълимнинг иккинчи босқичи — магистратура 46 тор му-

тахассислик (жарроҳлар, кардиологлар, офтальмологлар, юкумли касалликлар шифокорлари ва бошқалар) бўйича шифокорлар тайёрлашни назарда tutади. Бундай му-тахассислар соғлиқни сақлаш тизимининг иккинчи ва ихтисослаштирилган бўлинлари, тиббий таълим ва илмий муассасаларда ишлаши учун тайёрланмоқда.

(Давоми 5-бетда.)

МАСЪУЛИЯТЛИ ВА МАСЪУЛИЯТСИЗ ХОДИМЛАР

улар билан ишлашда мувозанатни
сақлаган раҳбар панд емайди

...Ўқитувчи ёш авлод тақдирига жавобгарлигини ҳис эт-маса-чи? У ҳолда жамиятда масъулиятсиз шифокор, ҳайдов-чи, ишлаб чиқарувчи, қурувчилар... кўпаяди.

7-бет

ЖОНСИЗ ТАБИАТНИНГ ЖОНЛИ ТАСВИРИ

Табиат ниҳоятда уста чевар. Ундан ўтказиб бирор нарсани яратиш мушкул. Кўриб турганингиз олмалар, олхўриларни боғдан қандай узилган бўлса, шундайлигича тасвирлашга уринилган.

11-, 16-бетлар

ШАНХАЙ ҲАМКОРЛИК ТАШКИЛОТИ МИНТАҚАВИЙ АКСИЛТЕРРОР ТУЗИЛМАСИ КЕНГАШИНИНГ ЙИГИРМА ИККИНЧИ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

Тошкент шаҳрида 2013 йил 29 март куни Шанхай ҳамкорлик ташкилоти Минтақавий аксилтеррор тузилмаси (ШХТ МАТТ) Кенгашининг навбатдаги йигирма иккинчи мажлиси бўлиб ўтди. Унда Қозғоғистон Республикаси, Хитой Халқ Республикаси, Қирғиз Республикаси, Россия Федерацияси, Тожикистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси вакиллари иштирок этди.

ШХТ МАТТ Кенгаши томонидан ШХТга аъзо давлатлар ваколатли органларининг ШХТга аъзо давлатлар ҳудудидаги озодликдан маҳрум этиш жойларида жазони ўтаётган шахсларни

террористик ва экстремистик ташкилотларга жалб этишга қарши курашиш бўйича қўшма чора-тадбирлари тасдиқланди.

(Давоми 3-бетда.)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг ўн

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Қонун билан фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг аҳолининг ижтимоий ночор қатламларини қўллаб-қувватлаш дастурларини амалга оширишдаги, кам таъминланган оилаларнинг фарзандлари бўлган ёшлар никоҳдан ўтаётганида ҳамда тўй тантаналарини ўтказиётганида уларга моддий ёрдам кўрсатиш, боласи икки ёшга етмаган, ишламаётган оналарга, шунингдек, бюджет ташкилотларида ишлайдиган оналарга ва уларнинг ўрнини босувчи шахсларга нафақалар тайинлаш ва тўлаш каби ваколатлари анча кенгайтирилди.

Фуқаролар йиғинларининг кенгашларига аҳолини, шу жумладан ижтимоий қўллаб-қувватлашга муҳтож ёлғиз қолган кекса фуқароларни, пенсионерларни ва ногиронларни ижтимоий муҳофаза қилиш, ёшларга ишга жойлаштиришда қўмаклашиш масалаларида қўшимча ваколатлар берилмоқда. Сенаторлар ушбу Қонунни маъқулладилар.

Сенаторлар «Фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) ва унинг маслаҳатчилари сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини (янги тахрирда) муҳокама қилар эканлар, ушбу норматив-ҳуқуқий ҳужжат фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларига сайлов тизимини янада такомиллаштиришга қаратилганлигини, бу тизим катта ҳаётий тажрибага эга бўлган ҳамда аҳолининг ҳурмати ва ишончини қозонган муносиб фуқаролар раислар ва уларнинг маслаҳатчилари этиб сайланишини, шунингдек, фуқаролар йиғини раиси ва унинг маслаҳатчилари сайлови тизимини янада демократлаштиришнинг очилқилини таъминлашини таъкидладилар.

Шунингдек, Қонун билан фуқаролар йиғини раиси лавозимига номзодларга қўйиладиган қўшимча талаблар белгиланмоқда, жорий этилаётган тартибга қўра фуқаролар йиғини раиси лавозимига номзодлар ўз қўлишларида келгусидаги фаолиятлари дастурини эълон қилишлари керак.

Қонун билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларига сайловни ташкил этиш ва ўтказишдаги ваколатлари кенгайтирилмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Кенгаши сайлов ўтказишнинг аниқ муддатларини ҳамда тайёргарлик тadbirlarининг тартибини белгилайди.

Шундан кейин сенаторлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан қонунчилик ташаббуси тартибда киритилган «Йўл ҳаракати хавфсизлиги тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини (янги тахрирда) қўриб чиқдилар. Муҳокамада сўзга чиққан сенаторлар ушбу Қонун йўл ҳаракати хавфсизлиги соҳасидаги қонунчилик асослари ва ҳуқуқни қўллаш амалиётини мустахкамлашнинг, фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиги, уларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари, юридик ва жисмоний шахсларнинг мол-мулки, шунингдек, атроф-муҳит ҳимоя қилинишини таъминлашнинг муҳим омили эканлигини кўрсатиб ўтдилар.

Қонуннинг янги тахририда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашнинг асосий принциплари, давлат бошқаруви, бу ишни ташкил этишда жамоатчиликнинг иштироки масалалари аниқ тартибга солинган. Йўлларнинг ҳолатига, фаолияти транспорт воситаларини ишлатиш

билан боғлиқ бўлган юридик шахсларга, уларнинг ходимларини ўқитиш, малакасини ошириш, уларга йўл-йўриқ кўрсатиш ва уларнинг билимларини текширишга қўйиладиган талаблар жиддий ўзгартирилмоқда, йўл ҳаракати катнашчиларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари белгиланмоқда.

Сенаторлар «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Регламенти тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини қўриб чиқдилар.

Сўзга чиққан сенаторлар ушбу Қонуннинг асосий мақсади Қонунчилик палатасида қонун ижодкорлиги жараёнини амалга оширишнинг мавжуд тартибини янада такомиллаштиришдан, қонун лойиҳаларини парламент қўйи палатасида қўриб чиқишда сиёсий партияларнинг фракциялари ва депутатлар гуруҳлари иштирок этишининг процессуал механизмни такомиллаштиришдан иборат эканлигини кўрсатиб ўтдилар.

Ушбу Қонунни муҳокама қилиш вақтида кўрсатиб ўтилганидек, Қонуннинг қабул қилиниши, шубҳасиз, депутатларнинг профессионал фаоллигини ҳам, сиёсий партиялар фракциялари ва депутатлар гуруҳларининг қонун лойиҳаларини ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тайёрлашдаги, уларни муҳокама қилиш ва такомиллаштиришдаги ролини ҳам оширади. Бу эса қабул қилинаётган ҳужжатларнинг сифатига, қонун ижодкорлиги жараёнини янада демократлаштиришга ижобий таъсир кўрсатади.

Сенаторларнинг фикрича, тақлиф қилинаётган нормалар сиёсий партиялар фракцияларининг (депутатлар гуруҳларининг) палата томонидан қабул қилинаётган қарорларга қонун лойиҳасини қўриб чиқишнинг ҳамма босқичларида таъсир кўрсатиш имкониятларини оширишга, ўз сиёсий партияларининг дастурий ҳужжатларига ва сайловчиларининг манфаатларига асосланиб, қонун лойиҳаси бўйича ўз нуктаи назарларини ҳар томонлама ишлаб чиқиш ва ҳимоя қилишга ёрдам беради. Қонун сенаторлар томонидан маъқулланди.

Шундан кейин парламент юқори палатасининг аъзолари «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунини қўриб чиқдилар.

Қонун билан Ўзбекистон Республикасининг Ҳаво, Жиноят, Меҳнат, Фуқаролик процессуал, Ҳўжалик процессуал, Божхона, Оила кодекслари, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига, Ўзбекистон Республикасининг «Аудиторлик фаолияти тўғрисида»ги, «Стандартлаштириш тўғрисида»ги, «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги, «Табийий монополиялар тўғрисида»ги, «Фаолиятнинг айрим турларини лицензиялаш тўғрисида»ги, «Сўғурта фаолияти тўғрисида»ги, «Микрокредит ташкилотлари тўғрисида»ги, «Аҳолини сил касаллигидан муҳофаза қилиш тўғрисида»ги ва бошқа бир қатор қонун ҳужжатларига ўзгартиш ҳамда қўшимчалар киритилмоқда.

Муҳокама вақтида сенаторлар тақлиф этилаётган ўзгартиш ва қўшимчалар тadbirkorлик фаолиятини янада ривожлантиришга, ишбилармонлик муҳитини яхшилашга, тadbirkorлик фаолияти субъектларини ҳуқуқий муҳофаза қилишни кучайтиришга, суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилишга, шунингдек, оила институ-

тини мустахкамлашга ёрдам беришни таъкидладилар.

Сенаторлар «Ўзбекистон Республикаси билан Корея Республикаси ўртасида фуқаролик ва ҳўжалик ишлари бўйича ҳуқуқий ёрдам тўғрисидаги шартномани (Сеул, 2012 йил сентябрь) ратификация қилиш ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини ҳам муҳокама қилиб, маъқулладилар.

Сенат аъзолари «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг 2012 йилдаги фаолияти тўғрисида»ги масалани қўриб чиққач, конституций ваколатларига мувофиқ бир қатор муассасалар, вазирликлар ва идораларнинг 2012 йилдаги фаолияти тўғрисидаги ахбороти ва ҳисоботини тингладилар.

Чунончи, сенаторлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Инсон ҳуқуқлари бўйича вакилининг (омбудсманнинг) 2012 йилдаги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботини тинглаб, тасдиқладилар. Қайд этилганидек, Омбудсманнинг ўтган йилдаги фаолияти давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, уларнинг мансабдор шахслари томонидан инсон ҳуқуқлари ва эркинликларига риоя этилиши устидан парламент ва жамоатчилик назоратини кучайтириш чораларини амалга оширишга, қонун ҳужжатларини, шунингдек, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш, ҳимоя қилиш ва тиклаш механизмларини такомиллаштиришга ёрдам беришга қаратилди.

Фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини ва ҳуқуқий онгини ошириш, шунингдек, инсон ҳуқуқларини ва эркинликларини ҳимоя қилиш соҳасида давлат ҳокимияти органлари, ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва суд тизимлари, фуқаролик жамияти институтлари билан ўзаро ҳамкорликни мустахкамлаш масалаларига алоҳида эътибор берилди.

Ҳисобот йилида Омбудсман томонидан 20 дан ортиқ қонун лойиҳаси инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги миллий қонунчиликка, халқаро стандартларга мослиги жиҳатидан ҳуқуқий экспертизадан ўтказилди. Мамлакат минтақаларида оилавий тadbirkorликни ривожлантиришнинг ҳуқуқий кафолатларини ҳамда шарт-шароитларини таъминлаш устидан мониторинг амалга оширилди.

Фуқароларнинг муурожаатларини электрон почта орқали қабул қилиш амалиёти кенгайиб бормоқда. Омбудсман ва унинг ходимларининг шахсий қабулида фуқароларнинг 1391та муурожаати қўриб чиқилган.

Муҳокамада сенаторлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) фаолиятини янада такомиллаштириш юзасидан бир қатор тақлиф ва тавсияларни баён этдилар.

Шундан кейин сенаторлар Ўзбекистон Республикаси Ҳисоб палатасининг 2012 йилдаги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботини тинглаб, муҳокама қилдилар. Ўзбекистон Республикаси Ҳисоб палатасининг фаолияти Давлат раҳбари томонидан 2012 йил 19 январда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш янунлари ва 2012 йилнинг энг муҳим устувор йўналишларида бағишланган мажлисида белгилаб берилган вазифалар асосида амалга оширилганлиги кўрсатиб ўтилди.

«Бюджет тизими тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунига мувофиқ Ҳисоб палатаси томонидан

ўтган йилда Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисобот ташқи аудитдан ўтказилиб, баҳоланди, 2013 йилга мўлжалланган солиқ ва бюджет сиёсатининг асосий йўналишлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети лойиҳаси экспертиза қилинди. Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг шакллантирилишини ва ижро этилишини назорат қилиш, бюджет маблағларидан қонуний ва мақсадли фойдаланилишини текшириш асосида вазирликлар ва идоралар фаолиятида аниқланган камчиликлар ҳамда йўл қўйилган қоидабузарликлар бартараф этилди.

Олий Мажлис Сенатининг тавсияларига мувофиқ ҳисобот даври мобайнида Ҳисоб палатаси томонидан Бухоро ва Хоразм вилоятларида инфраструктурани, транспорт ва коммуникацияларни ривожлантиришга, намунавий лойиҳалар асосида уй-жойлар қурилишига, шунингдек, қўшимча иш жойлари ташкил этишга ажратилган маблағлардан мақсадли фойдаланиш бўйича иш олиб борилди.

Сенаторлар Ҳисоб палатасининг назорат тadbirlarини кучайтириш ва самарадорлигини оширишга, мoliyaviy ҳуқуқбузарликларни қисқартириш ҳамда келгусида уларнинг олдини олиш бўйича зарур чораларни қўришга қаратилган ўз тақлиф ва тавсияларини билдирдилар.

Шу билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати ўн биринчи ялпи мажлисининг биринчи кунини ўз ишини тамомлади.

***

2013 йил 29 март кунини Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг ўн биринчи ялпи мажлиси ўз ишини давом эттирди.

Сенаторлар ялпи мажлисининг иккинчи иш кунини Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга қаратилган амалдаги қонунчиликка риоя қилинишининг аҳоли ва бу борадаги прокурор назоратини янада кучайтириш чоралари тўғрисидаги ҳисоботини тинглаб, тасдиқладилар. Қайд этилганидек, мустақиллик қўлга киритилган дастлабки қўнларданок инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини, манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш жамият ва давлат қурилишининг энг муҳим устувор йўналиши, мамлакатимизда амалга оширилаётган ижтимоий-иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ислохотларнинг, қонун ижодкорлиги фаолиятининг мақсади ва мазмунидир.

Инсон манфаатлари устуворлигини, шунингдек, давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг жамият ва фуқаролар олдидаги масъулиятини мустахкамлаб қўядиган Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қоидаларига мувофиқ, Ўзбекистонда фуқароларнинг шахсий, сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш бўйича катта ҳуқуқий база яратилган.

Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг яхлит ташкилий-ҳуқуқий механизмлари тизими шакллантирилди. Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий институтлар — Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ, «Ижтимоий фикр» маркази ҳамда бошқалар ташкил этилди ва самарали фаолият кўрсатмоқда.

Биринчи ялпи мажлиси тўғрисида АХБОРОТ

Суд ҳокимиятини мустақамлаш, суднинг мустақиллигини таъминлаш, уни инсон ҳуқуқ ва эркинликларининг ишончли ҳимоячиси бўлиб хизмат қиладиган мустақил давлат институтига айлантириш бўйича кенг қўлланма ишлар амалга оширилган. Дастлабки тергов босқичида суд нazorатини кучайтириш бўйича комплекс чоралар қўрилган. ННТ, бошқа фуқаролик жамияти институтлари демократик қадриятларини, инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишнинг муҳим омилга айланиб бормоқда.

Ҳисоботда кўрсатиб ўтилганидек, суд-ҳуқуқ тизимини изчил демократлаштириш, жиноят ва жиноят-процессуал қонунчиликни либераллаштириш прокуратура органлари фаолиятининг мазмун ва шакллари жиддий ўзгаришга учирди, унинг ҳуқуқни ҳимоя қилиш вазифаларини кучайтирди. 2001 йилда янги таҳрирда қабул қилинган «Прокуратура тўғрисида»ги Қонун фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга қаратилган қонунлар ижросини назорат қилиш прокуратура органлари фаолиятининг асосий йўналишларидан бири сифатида белгиланди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 11 мартдаги Фармонида муюв-риқ прокуратура органлари таркибиде фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, жамият ва давлат манфаатларини ҳимоя қилиш бошқармаси ҳамда унинг ҳудудий бўлинмалари тизилди.

«Хабас-корпус» институтининг жорий этилганлиги, қўйи прокурорларнинг дастлабки тергов босқичидаги бир қатор назорат ваколатлари чиқариб ташланганлиги, Жиноят кодекси бир қатор моддаларининг терговга тааллуқлиги ўзгартирилганлиги ва бошқа чоралар прокуратура органларига эътиборни ўзларининг энг муҳим вазифаларини амалга ошириш — инсон ҳуқуқлари, эркинлик ва манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш соҳасидаги қонунлар ижросини назорат қилишга жамлашига имкон берди.

Айни вақтда, маърузада кўрсатиб ўтилганидек, фуқароларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш соҳасида яратилган норматив-ҳуқуқий базани, ташкилий-ҳуқуқий механизмларни рўёбга чиқариш борасидаги иш шу куннинг талабларига ҳали тўлиқ жавоб бермайдиган. Жойларда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги қонун талабларини мансабдор шахслар, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари томонидан инкор этиш, фуқароларнинг мурожаатлари, шикоятлари юзасидан чоралар кўрмаслик, фуқароларнинг иқтисодий, ижтимоий, меҳнат ва бошқа манфаатларига дахлдор масалаларни ҳал қилишда суиистеъмолларга йўл қўйиш ҳолатлари мавжуд. Бундай камчиликлар Давархитектурилиш, Давгеодезэскардастр, Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва бошқаларнинг фаолиятида аниқланган.

Прокуратура органлари ўзларининг ҳуқуқни ҳимоя қилиш вазифаларини амалга ошира бориб, қонунлар, шу жумладан, «Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни ҳамда инсон ҳуқуқлари ва манфаатларини таъминлаш соҳасидаги бошқа қонун ҳужжатлари аниқ ва бир хилда ижро этилишини назорат қилиш якунлари бўйича 2012 йилда давлат органлари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг қонунчилик талабларига мос бўлмаган ҳамда фуқароларнинг қонуний манфаатларига дахлдор бўлган 1350та ҳужжатига протест келтирилган.

Инсон ҳуқуқлари бўйича қонун ҳужжатларининг талабларини инкор этиш, фуқароларнинг мурожаатларини кўрмасдан қолдириш, улар кўраётган муаммолар бўйича чоралар кўрмаслик ҳолатлари юзасидан прокурорларнинг қарорлари ва тақдимномалари асосида тегишли мансабдор шахслар интизомий, маъмурий ва моддий жавобгарликка тортилган, жиноят ишлари кўзатирилган ҳолатлар мавжуд. Инсон ҳуқуқларига доир қонунларнинг моҳиятини аҳолига тushuntirish мақсадида 2012 йилда прокуратура органлари томонидан 125 мингдан ортқ тadbir ўтказилган, оmmaviy axborot vositalarida 23 мингдан ортқ чиқиш амалга оширилган.

Маърузада кўрсатиб ўтилганидек, Бош прокурор томонидан қонунчилик ташаббуси тартибиде Олий Мажлисга инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги қонун талабларини бузганлик учун давлат органлари мансабдор шахсларини жавобгарлигини оширишга қаратилган қонун лойиҳасини киритиш мўлжалланмоқда. Муҳомада сўзга чиққан сенаторлар давлат тузилмаларининг инсон ҳуқуқлари соҳасидаги қонун ҳужжатлари талабларига риоя этиш соҳасидаги ишнинг тубдан яхшилаш зарурлигини кўрсатиб ўтдилар. Бу соҳадаги қонунларни сўзсиз ижро этиш демократик ислохотларни чуқурлаштиришнинг фoyт муҳим шартидир.

Сенаторлар томонидан прокуратура органларининг фуқаролар ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш соҳасидаги фаолиятини янада тақомиллаштиришга қаратилган тақлиф ва тавсиялар баён этилди.

Ўзбекистон Республикаси Табиати муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг ҳисоботини муҳомада қилиш вақтида қайд этилдики, Ўзбекистон Республикаси Табиати муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг 2012 йилдаги фаолияти атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ҳамда табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш, мамлакатда экологик вазиятни соғломлаштириш соҳасидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан давлат назоратини таъминлашга қаратилди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг 2012 йил 24 мартдаги «Ўзбекистон Республикаси Табиати муҳофаза қилиш давлат қўмитаси раисининг Ўзбекистон Республикаси Табиати муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг 2011 йилдаги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботи ҳақида»ги қарорини рўёбга чиқариш мақсадида қабул қилинган тadbirlar дастурига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Табиати муҳофаза қилиш давлат қўмитаси томонидан 12та асосий йўналиш бўйича 48та тadbirlar бажарилиши таъминланган. 2008—2012 йилларда Ўзбекистон Республикасининг атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ишлари дастурини бажаришга алоҳида эътибор берилган.

Ҳисоботни муҳомада қилиш асосида сенаторлар Табиати муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг фаолиятини янада тақомиллаштириш, атроф-муҳит ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларига риоя этиш устидан назоратни кучайтириш юзасидан қўшимча чоралар кўриш, шунингдек, экологик тоза ва ресурсларни тежайдиган технологияларни амалиётга киритиш бўйича аниқ тақлифлар ва тавсияларни билдирдилар.

Сенаторлар Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2012 йилда давлат бошқаруви органлари, маҳал-

лий давлат ҳокимияти органлари, ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва назорат органлари фаолиятидаги қонунчиликнинг ҳолати ҳақидаги ахборотини ҳам тингладилар. Қайд этилганидек, ўтган даврда Адлия вазирлиги томонидан давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятида қонунчиликни таъминлаш, уларнинг қонун ижодкорлиги фаолиятини янада тақомиллаштириш, жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни ошириш борасида муайян ишлар қилинган.

Чунончи, 2012 йилда вазирлик томонидан 20 дан ортқ давлат органи фаолиятида қонун ҳужжатлари талабларига риоя этилиши ўрганилган. Назорат тadbirlarини амалга ошириш натижалари бўйича маҳаллий давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралари томонидан умуммажбурий ҳусусиятдаги ҳужжатлари ҳуқуқий экспертизадан ва Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказмасдан қабул қилиш, қонун ҳужжатлари билан ўзларига берилган ваколатларни тегишлича бажармаслик «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»ги Қонун талабларини тегишли тарзда ижро этмаслик ҳолатлари аниқланган.

Аниқланган камчиликлар бўйича адлия органлари томонидан тартиббузарликларни, шунингдек, уларни содир этишга имкон берган сабаблар ва шарт-шароитларни бартараф этишга қаратилган 616та муносабат чораси қўлланилган. Манфаатдор вазирликлар, давлат қўмиталари ва идораларига идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда аниқланган камчиликларни тўлдириш ва зиддиятларни бартараф этиш бўйича 80 дан ортқ норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳасини ишлаб чиқиш тақлиф қилинган, давлат органлари юридик хизматларининг фаолиятини тақомиллаштириш бўйича аниқ чора-тadbirlar амалга оширилган.

Муҳомада давомиде сенаторлар давлат бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва назорат органлари фаолиятида қонунчиликка риоя этилиши устидан тизимли назоратни кучайтириш, шунингдек, уларнинг норма ижодкорлиги соҳасидаги ва ҳуқуқни қўллаш амалиётидаги фаолиятини мувофиқлаштириш самарадорлигини ошириш зарурлигини кўрсатиб ўтдилар.

Шундан кейин сенаторлар Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва Олий ҳўжалик суди таркибларига ўзгаришлар киритиш масалаларини, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг ваколатига қирадиган бошқа масалаларни кўриб чиқдилар.

Қўрилган барча масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Сенатнинг икки кунлик мажлиси давомиде 17та масала, шу жумладан, демократик ислохотларни босқичма-босқич ҳамда изчил чуқурлаштиришга ва фуқаролик жамиятини ривожлантиришга йўналтирилган 7 та қонун кўриб чиқилди. Қабул қилинган қонун ҳужжатларининг рўёбга чиқарилиши аҳоли турмуш даражасини, мамлакатда барқарорлик ва ободликни янада оширишнинг кудратли омил бўлади.

Шу билан Олий Мажлиси Сенатининг ўн биринчи ялпи мажлиси ўз ишини тамомлади.

**Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Сенатининг
Матбуот хизмати**

ШАНХАЙ ҲАМКОРЛИК ТАШКИЛОТИ МИНТАҚАВИЙ АКСИЛТЕРРОР ТУЗИЛМАСИ КЕНГАШИНИНГ ЙИГИРМА ИККИНЧИ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

ШХТга аъзо давлатлар ваколатли органларининг терроризм, сепаратизм ва экстремизмга қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини мувофиқлаштириш ва улар ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш борасидаги ишларни тақомиллаштириш мақсадида ШХТ МАТТ Кенгаши томонидан терроризмга, сепаратизмга ва экстремизмга қарши курашиш бўйича тadbirlar; терроризмга қарши курашиш соҳасидаги норматив ҳуқуқий актлар, ўқув материаллари ва махсус адабиётлар; террористик ташкилотлар томонидан фойдаланиладиган портлаш мосламалари, қуроллар, ўқ-дори-лар, заҳарловчи ва бошқа моддаларнинг ягона реестрлари тўғрисидаги низомилар тасдиқланди.

Экспертларнинг чегара масалалари, халқаро террористик ташкилотларга ҳамкорликда қарши курашишни мувофиқлаштириш борасидаги иш режалари тасдиқланди.

Терроризмга қарши курашиш соҳасида халқаро ҳамкорликни мустақамлаш мақсадида ШХТ МАТТ билан МДХ Терроризмга қарши курашиш маркази ўртасида ШХТ ва МДХга аъзо мамлакатлар ҳудудида ўтказиладиган йирик халқаро тadbirlar пайтида ҳавфсизликни таъминлашда ҳамкорликни ташкил этиш тўғрисидаги протокол лойиҳаси маъқулланди.

Ахборот соҳасида ҳамкорликни мустақамлаш масалаларига бағишланган халқаро конференция ўтказишни ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Мажлисида ШХТ МАТТ Кенгашининг ШХТ Давлат раҳбарлари кенгашига ШХТ МАТТнинг 2012 йилдаги фаолияти тўғрисидаги маърузаси лойиҳаси маъқулланди, ШХТ МАТТ Ижроия қўмитаси директори Чжан Синьфэннинг ШХТга аъзо давлатларнинг терроризм, сепаратизм ва экстремизмга қарши курашиш бўйича 2010—2012 йилларга мўлжалланган ҳамкорлик дастури, шунингдек, ШХТ МАТТ Кенгаши қарорлари амалга оширилишининг якунлари тўғрисидаги ахбороти тингланди.

ШХТ МАТТ Ижроия қўмитасининг ўтган даврдаги фаолияти ижобий баҳоланди.

ШХТ МАТТ фаолиятини ривожлантириш ва ШХТга аъзо давлатлар ваколатли органлари ўртасидаги ҳамкорликни мустақамлаш ишига қўшган шахсий ҳиссаси учун ваколатли органлар ва ШХТ МАТТ Ижроия қўмитасининг бир қатор ходимлари Кенгаш Ёрликлари билан мукофотланди.

ШХТ МАТТ Ижроия қўмитаси фаолиятини ташкилий, кадрлар ва молиявий жиҳатдан таъминлашга доир масалалар юзасидан қарорлар қабул қилинди.

ШХТ МАТТ Кенгашининг навбатдаги мажлисини 2013 йил 20 сентябрь куни Россия Федерацияси ҳудудида ўтказиш тўғрисида келишиб олинди.

ШХТ МАТТ Ижроия қўмитаси директори лавозимига янгидан тайинланган Чжан Синьфэннинг лавозимига киришини маросими ўтказилди.

ШХТ МАТТ Кенгаши ишида ШХТ Бош котиби Д.Мезенцев, Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирининг ўринбосари Э.Арипов, ШХТга аъзо давлатларнинг Ўзбекистон Республикасидаги элчилари иштирок этди.

Кенгаш мажлиси ишчанлик, амалий мулоқот ва дўстона руҳда ўтди.

Yangiliklarda yurt nafasi

✦ Пойтахтимиздаги «Туркистон» саройида Ўзбекистон Республикаси Президенти соврини учун «Ташаббус — 2013» кўрик-танловининг республика bosқичи якунланди.

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси, Фермерлар кенгаши ва «Хунарманд» халқ хунармандлари уюшмаси ҳамда қатор ташкилотлар ҳамкорлигида бўлиб ўтган тадбирда кўрик-танловнинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида ўтказилган дастлабки bosқичларда сараланган энг илғор, энг тажрибали, энг ташаббускор ишбилармонлар томонидан ишлаб чиқарилаётган махсулотлар кўргазмаси ташкил этилди.

Тадбир якунида «Ташаббус — 2013» кўрик-танловининг болиблари эълон қилинди: «2013 йилнинг энг яхши тадбиркори» номинациясида «Rubber frast» хусусий корхонасининг раҳбари Абдулхалим Исмоилов (Андижон вилояти), қорақалпоғистонлик Байрамқилич Дадебаев «2013 йилнинг энг яхши фермери», бухоролик Махфуза Салимова эса «2013 йилнинг энг яхши хунарманди», деб топилди. Шунингдек, «Йилнинг энг яхши тадбиркори», «Йилнинг энг яхши тадбиркор аёли», «Йилнинг энг яхши инновацион лойиҳаси», «Ёшлар учун энг кўп иш ўринларини ташкил қилган тадбиркор», «Энг яхши солиқ тўловчи» ҳамда «Менинг Ватаним — менинг фахрим» каби қўшимча номинациялар бўйича ҳам совриндорлар аниқланди.

«Ташаббус — 2013» кўрик танловининг асосий йўналишлари бўйича болибларга «Spark» автомобиллари топширилди. Иккинчи ва учинчи ўринларни эгаллаганларга пул мукофотлари, қолган йўналишлар бўйича совриндор бўлганларга компьютер тўпламлари ва бошқа қимматбаҳо совғалар берилди.

***

✦ «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси, «Келажак овози» ёшлар ташаббуслари маркази, «Аёллар кенгаши» жамоат бирлашмаси ва «Хаёт учун» кўрак беги саратони миллий уюшмасининг йирик лойиҳаларидан бири бўлган «Биз — бир жамоа, биз — бир оиламиз» ижтимоий акциясининг дастлабки тадбирлари Тошкент вилоятида ўтказилди.

Акция доирасида Тошкент давлат аграр университетидида бўлиб ўтган семинарда мутасадди ташкилотлар, чет давлатларнинг мамлакатимиздаги элчихоналари вакиллари, инглиз ва бошқа хорижий тиллар ўқитувчилари, Тошкент вилоятининг шаҳар ва туманларида яшовчи, хорижий тилларни мукаммал ўрганишга бел болаган ҳамда тил соҳасига қизиқувчи ўғил-қизлар иштирок этди.

«Дилемма» баҳс-мунозара тренингидида истеъдодли ёшлар, талабалар, «Келажак овози» ёшлар ташаббуслари маркази фаоллари ёшларнинг интеллектуал салоҳиятини ошириш, таълим тизимидида амалга оширилаётган янгилик ва ўзгаришлар, янги гоя ва ташаббуслар хусусидида ўзаро фикр алмашди.

Ижтимоий акция доирасидида таъкил этилган «Хаёт учун» оилавий марафони Олмалик шаҳридаги Амир Темур шоҳ кўчасида ўтказилди. Унда Олмалик ва Ангрен шаҳарлари ҳамда Охангарон тумани ёшлари фаол қатнашди.

***

✦ Наманганда «Ўзбекистон ижтимоий масъулиятли фуқаролари форуми» нодавлат нотижвор таъкилотини ва «Меҳр нури» жамғармаси ҳамкорлигида хайрия тадбири ташкил этилди.

Тадбир Тўрақўрғон тумани Сайрам қишлоғи Еттиқон маҳалласидида табиий газ тармоғининг ишга туширилишига бағишланган тантанали маросим билан бошланди. Умумий қиймати 360 миллион сўм бўлган лойиҳа асосидида 11 километрдан зиёд масофага газ қувири тортилди. Натжидада 600 дан зиёд хонадон табиий газ билан таъминланди.

Ушбу маросим доирасидида тумандидаги «Ширинбулок» тантаналар уйидида кам таъминланган оилалар фарзандларининг сунат тўйлари ўтказилди.

Тадбир иштирокчилари Наманган шаҳридаги «Қамолот» ёшлар боғидида манзарали дарахт кўчатлари экиб, ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш ишларига ўз ҳиссаларини қўшдилар.

Тадбир якунида иштирокчилар «Умидли келажак», «Афросиё мажмуаси» каби бир қатор корхоналарда бўлиб, мазкур субъектлар фаолияти билан ақиндан танишдилар.

***

✦ «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси ва «Ўзбекистон темир йўллари» давлат акциядорлик компанияси ҳамкорлигида ташкил этилган «Саломатлик» поезди Навоий шаҳрида бўлиб, аҳолига тиббий хизмат кўрсатди.

Мазкур «Саломатлик» поезди таркибидидаги тажрибали шифокор ва мутахассислар Навоий шаҳри, Қизилтепа, Нурота ва Кармана туманлари аҳолисини чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказиб, зарур тавсия ҳамда маслаҳатлар берди.

— Чекка туманлар аҳолисига кўрсатилаётган бундай эътибордан беҳад мамнунмиз, — дейди қизилтепалик Рисолат ая Раҳимова. — Бу ерга келиб, замонавий жиҳозлар ёрдамида шифокорларнинг малакали текширувидан ўтдим, энг асосийси, соғлом эканлигини билиб, хурсанд бўлдим.

Тадбир доирасидида шифокорлар томонидан соғлом турмуш тарзини қарор топштириш ва аҳоли тиббий маданиятини юксалтириш юзасидан кенг қўламли тушунтириш ишлари олиб борилмоқда.

ЎЗА ВА МАХСУС МУХБИРЛИМИЗ ЙўЛЛАГАН МАТЕРИАЛЛАР АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ.

Методист ўқитувчининг ҳамкори

Методистлар орасидан илғор, ташаббускор ва ижодкорларини аниқлаш, уларнинг фаоллигини ошириш, инновацион технологиялардан унумли фойдаланиб самарали натижаларга эришаётган ходимларнинг иш тажрибаларини оммалаштириш мақсадида Халқ таълими вазирлиги томонидан ўтказиб келинаётган «Йилнинг энг яхши методисти» кўрик-танловининг Тошкент вилояти bosқичи бўлиб ўтди.

Танловнинг 1-шартида иштирокчилар иш ҳужжатларининг тўқислиги назоратдан ўтказилган бўлса, 2- ва 3-шартларда улар ишлаб чиққан тавсияларнинг янгилиги ва

тақдим этиш усуллари муҳокамага тортилди.

Танлов якунига кўра, Янгийўл тумани халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимининг она тили ва адабиёт фани методисти Гулбаҳор Мамамова-нинг бой тажрибаси ҳар жиҳатдан ўрнат деб топилди ва у республика bosқичида иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритди.

— Бугун таълим тизимидида юз бераётган гиланишлар ҳар бир методистдан тинимсиз изланишни талаб этади, — дейди танлов болиби Гулбаҳор Мамамова. — Бунда ўқитувчиға яқиндан ёрдам кўрсатиш, ҳамкорлигида ишлаш ўз самарасини бериши шубҳасиз.

МУХБИРИМИЗ

Ko'rik-tanlov

«Китобдин яхши ёр ўлмас»

Тошкент шаҳри Учтепа тумани ахборот-ресурс марказида «Китобсеварлар» кўрик-танловининг туман bosқичи бўлиб ўтди.

Ахборот-ресурс маркази ходимлари қатор йиллардан буён кутубхоналарнинг таълим-тарбия жараёнидаги иштирокчиларга намоийш этилди. Психологлар томонидан ранглар таҳлили, музика терапия, психологик таъсир, электрон тест орқали боладаги кўркувни енгилу усуллари кўрсатиб берилди.

— Ҳар бир ота-она фарзандининг баркамол вояга етишини хоҳлайди, — дейди МТМ

Ушбу танловда ҳам ана шу жиҳатларга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Кўрик-танловда 283-мактаб ўқитувчиси Ирода Содиқова биринчилиқни қўлга киритди.

Ш.ТўРАЖОНОВА,
Учтепа тумани
АРМ раҳба

Бола кўркмас, мард бўлиб улғайсин!

Юнусобод туманидаги 500-мактабга-ча таълим муассасасидида бўлиб ўтган тадбир шу мавзуга бағишланди.

Семинарда 500-МТМ психологи Малика Соҳибжонованин мавзу доирасидида тайёрлаган слайд-дарси иштирокчиларга намоийш этилди. Психологлар томонидан ранглар таҳлили, музика терапия, психологик таъсир, электрон тест орқали боладаги кўркувни енгилу усуллари кўрсатиб берилди.

— Ҳар бир ота-она фарзандининг баркамол вояга етишини хоҳлайди, — дейди МТМ

раҳбари Маъсуда Мирзаева. — Бола саломатлиғига йлк ёшидан қийдй эътибор бера бошланади. Бугунги семинаримиз ҳам айнан боланин руҳий соғломлиғи ва ундаги кўркувнинг олдини олишга бағишланди. Тадбирда намоийш этилган «Тарвузи от», «Орқама-орқа» ўйинлари боланин психологик ривожланиши-да муҳим аҳамият касб этади. Қолаверса, бу каби ўйинлар болаларга кўркув ҳиссини енгилу катта ёрдам беради.

Гулюз ОРИФЖОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Солиқ — давлат таянчи

Андижон вилояти давлат солиқ бошқармаси ҳамда «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят кенгаши ҳамкорлиғидида Бобур номидаги музикали драма театри-да «Солиқ — давлат таянчи» шиори остида кўрик-танлов ўтказилди.

Андижон қишлоқ ҳўжалиғи институтининг «Уллон» ҳамда Андижон машинасозлик инсти-тутининг «Имтиёз» жамоалари 5та шарт бўйича ўзаро беллашди.

Жамоалар танлов талабидан

келиб чиққан ҳолда кўргазмали ва бадийи саҳна кўринишлари-ни намоийш этди. Якуний на-тижаларга кўра, Андижон ма-шинасозлик институтининг «Имтиёз» жамоаси 108 балл би-лан голиб қикди.

Шухратбек КЕЛДИЕВ

Она юртни улўғлаймиз

Кўламининг илиқ нафаси дилларга ҳуш-нудлик, ҳушайфият бахш этади. Пойтах-тимиздаги 226-умумтаълим мактабидида «Она юртни улўғлаймиз» мавзусидидаги тад-бир ҳам ана шундай кўтаринкилик билан ўтди.

Маскан ҳовлисиға кираверишда баҳаво та-биат бағрида унган ранго-ранг гулларнинг ёқимли таровати ҳамда миллий каштачилик, қўл меҳнати билан ишланган кўргазмалар, пазан-

дачилик намуналари киши эътиборини тортади.

Тадбир доирасидида ўқувчилар миллий хунар-мандчилик буюмларини ясаш ва ишлов бериш бўйича мусобақалашиди.

— Мактабимизда «Ёш ниҳоллар» тўрағиға фа-олият юритади, — дейди директорнинг маъна-вий ва маърифий ишлар бўйича ўринбосари Ри-солат Қўлиева. — Болалар дарсдан сўн қўшим-ча машғулотларда қатнашиб, маҳоратини оши-радилар.

Шоира БОЙМУРОВА

Кўнгилларни қувонтирган байрам

Наврўз боқий қадриятларимиз, энг гўзал анъана-ларимизни ўзидида мукассам этган байрам сифатида барчининг кўнглидан қурув жой олган. Бу кунда ёлғиз кексалар, кам таъминланган оилалар ва ногирон бо-лалардан хабар олинади.

Пойтахтимиздаги Б.Боров-ский номидаги тиббиёт ко-ллежи жамоаси 37-ёрдамчи мактаб ўқувчилари ҳузуриди-бўлиб, қизқарли ва мазмун-

ли байрам тадбирини ташкил этдилар.

«Ассалом Наврўзим, ёшлиқ баҳорим!» мавзуси-да бўлиб ўтган тадбирда

ўқувчиларға сумалак, ҳалим, кўкомса каби ба-ҳорий таомларнинг келиб чиқиш тарихи ҳақиди маъ-лумотлар бериш билан бирға, турли музикай ва саҳна кўринишлари намо-ийш қилинди.

Дилфуза МУСАЕВА,
коллек ўқитувчиси

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИЙ ТИББИЁТ ТАЪЛИМИ САМАРАЛАРИНИНГ ЯНА БИР ХАЛҚАРО ЭЪТИРОФИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Бунда шифокорлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш масаласи тиббий ёрдам сифатини яхшилаш ва юқори малакали муассисларни тайёрлашда фойда муҳим аҳамият касб этади.

Бундан ташқари, ҳукуматимизнинг қатор қарорлари асосида олий ўқув юртлирида таълим жараёнининг моддий-техник базасини модернизация қилиш, талабаларнинг яшаш ва маиший шарт-шароитини яхшилаш, янги спорт иншоотларини фойдаланишга топшириш, мавжудларини реконструкция қилиш ишлари амалга ошириляпти.

Шу билан бирга, янги педагогик технологиялар ва инновацияларни жорий этиш давом эттирилмоқда, ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда воситалари кенг қўлланилмоқда. Мамлакатимизнинг етакчи олий ўқув юртлири клиник муаммоларни ҳал этишга асосланган модуль таълимининг жорий этмоқда. Мазкур технология жаҳон тиббий таълим амалиётида истиқболли ҳисобланади ва мантқан муваффақиятларни ривожлантиришга хизмат қилади. Бу бўлажак шифокорини тайёрлаш жараёнида муҳим аҳамият касб этади.

Бундан ташқари, мамлакатимиз раҳбарияти ташаббуси билан ўқитиш жараёнида барча жойларда ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш, профессор-ўқитувчиларнинг хорижий тилларни билиш даражасини оширишга оид қарорлар қабул қилинди. Бу ишлар фойда муҳим аҳамиятга эгадир. Негаки, тиббиёт жадал ривожланиб бораётган соҳалардан бири бўлиб, кўп ҳолларда бутун умумқабул қилинган услуб ва йўналишлар эртага ўзининг долзарб-лигини йўқотиши мумкин.

Шу сабабли тиббий таълимнинг барча босқичларидаги ўқув дастурлари таълим жараёнига инсон касаллик-лари сабаблари ва механизм-ларини тушуниш, уларга ташхис қўйиш ва даволашда янги ёндашувларни жорий этиш орқали мунтазам такомиллаштирилмоқда. Республика, вилоят ва туман даражасидаги даволаш-профилактика муассасаларида даволаш-ташхис қўйиш жараёнининг стандартлари ҳамда протоколларини жорий этиш бутунгун куннинг муҳим талабларидан ҳисобланади. Мазкур стандарт ва протоколлар далилли тиббиёт асосида мамлакатимизнинг

етақчи тиббий таълим ва илмий муассасаларнинг сайёҳаракатлари билан ишлаб чиқилмоқда. Далилли тиббиёт интернет-ресурсларда жойлаштирилган аниқ илмий маълумотлар таҳлили асосида тавсиялар ишлаб чиқиш-ни кўзда тутати.

Таъкидлаш жоизки, илмий тиббиёт соҳасидаги интернет-ресурсларнинг 80 фоиз-дан ортиғи инглиз тилидаги манбалардан иборат. Далил-ли тиббиётдан фойдаланиш, даволаш стандартлари ва протоколларини ишлаб чиқиш, ўқув дастурларини янги-лаш ва натижада профес-сионал дунёқарашни кенгай-тиришга пухта ёндашиш инглиз тилини, илмий ин-тернет-маълумотлардан фой-даланишни билишни тақозо этмоқда.

Шунингдек, беморни «ётган жойида» амалий (кли-ник) текшириш (беморни кўздан кечириш, беморлар-ни клиник кўриб чиқиш, операциялар, манипуляция-лар ва бошқа жараёнларда иштирок этиш) кўникмала-рини мажбурий ўлаштириш тиббий таълимнинг ўзига хос хусусиятларидандир. Шу му-носабат билан таълим ва иш-лаб чиқариш, жумладан, тиб-бий олий ўқув юртлири ҳам-да етакчи клиник марказ-ларнинг интеграциялашуви шифокорларни сифатли тай-ёрлашнинг муҳим шартлари-дандир. Яъни, тиббий олий ўқув юртлири етакчи тибби-ё муассасаларидан клиник база сифатида фойдаланади. Талабаларга билим бериш-да нафақат олий ўқув юртли-ри педагоглари, балки илмий ходимлар ва тажрибали ши-фокорлар ҳам жалб этилади.

Бундай ишлар натижа-сида юқорида қайд этилган-лар — мамлакатимиз тиббий олий ўқув юртлирининг про-фессор ва ўқитувчилари зим-масига катта масъулият юк-лайди. Шунинг учун педа-гоглар она ва бола саломат-лигини муҳофаза қилиш, юк-умли ва бошқа касаллик-ларга қарши кураш, мамла-катда эпидемиологик барқа-рорлиқни таъминлаш соҳа-сида халқаро ташкилотлар (ЖССТ, ЮНИСЕФ, Глобал фонд ва бошқалар) тавсия-лари ҳамда етакчи хорижий давлатларнинг юқори сама-рали тажрибасини фаол ўрга-ниб, ўқув дастурларига жо-рий қилмоқда.

Тошкентда 2011 йил но-ябрь ойида «Соғлом она — соғлом бола» мавзусида бўлиб ўтган халқаро симпозиумда ЖССТ ва бошқа халқаро ту-зилмалар Ўзбекистонда она ва бола саломатлигини му-ҳофаза қилишнинг ноёб мо-дели шаклланиши ақид-лик билан таъкидлади. Ма-

салан, Сеул Миллий универ-ситетининг педиатрия мар-кази (Корея Республикаси) раҳбарининг маърузасида пе-диатрия соҳаси ва тиббий кадрларни тайёрлаш масала-ларида халқаро ҳамкорлик бўйича эришилган натижа-ларга юксак баҳо берилди.

Мамлакатимиз тиббий олий ўқув юртлирида таъ-лимнинг модернизация қилиниши уларда, жумладан, хорижий талабаларнинг би-лим олишга қизиқишини оширди. Корея Республика-сининг етакчи университет-лари билан кенг кўламли икки томонлама муносабат-ларни йўлга қўйган мамла-катимиздаги етакчи таълим марказларидан бири Тош-кент педиатрия тиббиёт ин-ститутига бунга ёрдам мисол бўла олади. Мазкур ин-ститутнинг 100 нафардан ортиқ муассисси ҳамкор-лик дастури доирасида Сам-сунг, Ёнсейск университет-и ва Сеул Миллий универ-ситетининг тиббиёт марказла-рида малака ошириш ва тре-нингларда қатнашди.

Осиё тиббиёт институ-ти раҳбари, профессор Ким Бон Су (Корея Республикаси) 2013 йил 21 январда Корея-нинг «World Daily» газета-сида эълон қилинган мақо-ласида «Ўзбекистонда тиб-бий таълим даражасининг юқорилиги Корея тиббий университетлари талабалари-нинг Тошкент педиатрия тиббиёт институтида ўқишни давом эттириши учун катта қизиқиш уйғотди» дейилди. Шунингдек, унда «Тошкент педиатрия тиббиёт институ-тида таълим олиш Ўзбеки-стон тиббий таълимнинг та-лабаларни кам сонли гуруҳ-ларда юқори малакали му-тахассислар томонидан ўқи-тиш ва амалий дарсларни бемор-лар «ётган жойида» ўташга имкон қадар яқинлаштириш-га асосланган ноёб тажриба-сининг амалий ифодасидир» дейилган.

Корея томони Тошкент педиатрия тиббиёт институ-ти салоҳиятини инобатга олиб, Корея Республикаси университетларида бакалавр дипломини олган Корея фу-қароларини мазкур институт-да шифокорликка тайёрлаш-дан манфаатдор эканини билдирди. 2007 йилдан бун-га корейлик талабаларни ин-теграциялашган тиббий таъли-мининг модуль тури асосида ўқитиш дастури бўйича Ко-рея ва Ўзбекистон ўртасида-ги ҳамкорлик доирасида Тошкент педиатрия тиббиёт институтига Корея Респу-бликасининг ўттиз нафар фу-қароси ўқишга қабул қилин-ди. Тошкент педиатрия тиб-биёт институтининг профес-сор ва ўқитувчилари томо-

нидан корейлик талабаларни ўқитиш учун ишлаб чиқил-ган ҳамда халқаро стандар-ларга мос тўрт йиллик ин-теграциялашган ўқув дасту-ри педиатрия соҳасида зарур назарий билим ва амалий кўникмаларга эга бўлишга хизмат қилди. Шунингдек, Осиё тиббиёт институтининг ўқув жараёнини модернизация қилишга қўшган ҳисса-си ушбу дастурни амалга оширишда ижобий натижа-ларга эришиш имконини берди.

2012 йилда корейлик уч на-фар талаба Тошкент педиат-рия тиббиёт институтида ўқишни муваффақиятли та-момлаб, мамлакатимизда ол-ган дипломларини Корея Рес-публикасида нострификация босқичидан ўтказди ва ши-фокорлик лицензиясини олиш ҳамда Кореянинг етакчи тиб-биёт марказларидаги клини-ка ординатурасида тор мута-хассислик бўйича ўқишни да-вом эттириш ҳуқуқига эга бўлиш учун давлат тест им-тиҳонларини муваффақиятли топширди. Мазкур натижа Корея томонидан улкан ютуқ сифатида баҳоланди. Негаки, Корея Республикаси универ-ситетларини тамомлаган тала-баларнинг 20—30 фоизигина биринчи йилда давлат тест имтиҳонларини топшира ола-ди.

«World Daily» газетасида чоп этилган ушбу мақолада муаллиф Тошкент педиат-рия тиббиёт институти би-тирувчиси Жанг Со Рян-нинг миннатдорлик сўзлари-ни келтирган. Унда, жумла-дан, шундай дейилади: «Ўзбекистон менга шифокор бўлиш имкониятини яратиб берди ва мен бу мамлакатни энди ўзимнинг иккинчи Ва-танам, деб биламан. Кела-жакда тиббиёт соҳасида таж-рибага эга бўлганимдан сўнг Ўзбекистон соғлиқни сақлаш тизимида замонавий ва са-марали тиббиёт технология-ларини жорий этишга ўз ҳис-самни қўйиш ниятдаман».

Тошкент педиатрия тибби-ёт институти модуль таъли-мининг охириги босқич тала-баси Со А Ёнгнинг АҚШда лицензияли тиббий имтиҳон-ларнинг (USMLE) уч босқи-чидан муваффақиятли ўтга-ни ҳам ушбу дастурнинг му-ҳим ютуғи ҳисобланади. Бу

эса, ўз навбатида, унга АҚШдаги етакчи тиббиёт университетларидан бирида клиника ординатураси кур-си бўйича ўқишни давом эт-тириш ҳуқуқини берди. Шу муносабат билан Со А Ёнг Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов-га Ўзбекистонда олий тиббий маълумотга эга бўлиш имко-нининг бергани учун қуйдаги миннатдорлик мактубини йўллади:

Муҳтарам Президент

Жаноблари!

Авваламбор, Сизга Ўзбеки-стон Республикасида менга таъ-лим олиш имконияти яратиб берилгани учун ўзимнинг са-миний миннатдорлигини из-ҳор этиш, Сизга мустақкам си-ҳат-саломатлик ва масъулият-ли фаолиятингизда янада ул-кан муваффақиятлар тилашга ижозат бергайсиз.

Айни пайтда мен Тошкент педиатрия тиббиёт институ-тининг еттинчи босқичи модуль гуруҳида таҳсил олаётirman. Бу ерда ўқитиш жараёни Сиз маълумлаган ўқув дастури ва Тошкент педиатрия тиббиёт институти ҳамда Осиё тибби-ёт институти (Корея Респу-бликаси) ўртасидаги ҳамкорлик-ка оид шартномага мувофиқ амалга оширилмоқда.

Мен болалигимдан тиббий маълумот олишни орзу қилар-дим ва бу имкониятга Ўзбеки-стон Республикасида эга бўлдим. Шунингдек, Ўзбеки-стонда эғаллаган билимларим-га таянган ҳолда, АҚШ со-ғлиқни сақлаш тизимида иш-лаш учун ўз босқичли синов-дан ҳам муваффақиятли ўтдим. Бу билан Ўзбекистон Респу-бликасида бериладиган олий тиббий таълим даражаси хал-қаро стандартлардан қолиш-маслигини алоҳида таъкид-лашни истардим. Ишончим ко-милки, бу Сизнинг сайёҳара-катларингиз ва ёш авлод ка-молатига қаратаётган юксак эътиборингиз самарасидир.

Фурсатдан фойдаланиб, Сизни мамлакатларимиз ўрта-сида ўзаро дўстлик ва ҳам-корлик йўлга қўйилганининг 20 йиллиги билан табриклаш ҳамда Сизга сиҳат-саломатлик ва шахсий ҳаётингизда омад-лар тилашга ижозат бергай-сиз!

Чуқур эҳтиром ила

Со А Ёнг.

Кореялик талабаларнинг Ўзбекистонда олган билими ва ор-тирган тажрибаси, Тошкент педиатрия тиббиёт институти дипломининг Корея Республикаси ва АҚШда эътироф этили-ши мамлакатимизда Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалга ошириш самарасида яратилган таълим даражасининг юқорилигидан далолат беради. Корея томони шуларни эъти-борга олиб, Корея Республикаси фуқароларининг Ўзбекистон Республикаси тиббий олий ўқув юртлирида тиббий таълим олиш амалиётини кенгайтиришдан манфаатдорлигини маъ-лум қилди. Шу муносабат билан корейлик талабаларнинг Самарқанд давлат тиббиёт институтида ҳам модуль асо-сида таълим олиши режалаштирилмоқда.

ЎЗА

МУҚОБИЛ ЭНЕРГИЯ МАНБАЛАРИ

kelajakka xizmat qiladi

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2013 йил 1 мартдаги «Муқобил энергия манбаларини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонида белгиланган вазифалар ижросига бағишланган видеоконференция бўлиб ўтди. Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Энергетика ва автоматика институти ходимлари, олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари ҳамда вазирлик масъуллари иштирок этди.

Видеоконференцияда Олий ва ўрта махсус таълим вазири Б.Ходиев, ЎзР ФА Энергетика ва автоматика институти лаборатория мудири, академик Р.Зоҳидов, Тошкент кимё-технология институти «Биотехнология» кафедраси мудири Н.Хўҷамшукров ва бошқалар юртимизда муқобил энергетикани ривожлантириш йўллари, қуёш энергиясидан Ўзбекистон шароитида фойдаланиш ҳолати ва истиқболли, биоэнергетика манбалари ва шу йўналишдаги устувор вазифалар тўғрисида сўз юритдилар.

Айтиши жоизки, бугунги кунда дунёда энергия ишлаб чиқаришнинг 0,04 фоиздан камроқ қисми қуёш энергетикасига тўғри келмоқда. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, агар Ер шаридаги чўлларнинг тўрт фоизи қуёш панеллари билан қопланса, ҳосил бўладиган энергия бутун инсониятнинг талабини қондиришга етади. Ҳозир қатор давлатларда ишлаб чиқилган истиқбол режаларда 2020 йилга бориб, умумий энергетик балансида муқобил энергия манбалари ҳиссасини 20 фоизга етказиш кўзда тутилмоқда.

Табийки, Ўзбекистонда ҳам маз-

кур муқобил энергия манбаларини жорий қилишни ривожлантириш учун қатор ишлар амалга оширилган. Масалан, Тошкент давлат техника университетидеда қуввати 5 кВт.га тенг бўлган қуёш генератори ишлаб чиқилган ва генератор учун зарур наноструктураларни янги материал, индивидуал фойдаланиш учун мўлжалланган универсал қуёш электростанцияси, фотоэлектрик қуёш панели, аккумуляторлар устида тадқиқотлар олиб боришмоқда. Шунингдек, видеоконференцияда Қарши муҳандислик иқтисодиёт институтида Муборак электр иссиқлик маркази билан ҳамкорликда биогаз олиш экспериментал қурилмаси, Андижон давлат университетидеда қуёш генератори ҳамда фотоэлектрик модуллари, Фарғона давлат университетида 1,5 кВт қувватга эга бўлган шомол энергетик қурилмаси яратилгани алоҳида қайд этилди. Янада қувонарлиси, Тошкент ирригация ва мелiorация институти Бухоро филиалида яратилган биогаз олиш қурилмаларидан Жанубий Кореянинг Сеул шаҳридаги паррандачилик ва чорвачилик қорхоналарида, Хоразм вилояти Хива ҳамда Бухоро туманининг Гиждувон

туманлари хўжаликларида фойдаланилмоқда.

Ҳозирги кунда олий таълим муассасаларида иссиқ сув олиш учун геотермаларни конструкциялаш, фотоэлемент ва термогенераторлар учун махсус материалларни синтез қилиш технологиясини яратиш, қаттиқ маиший чикиндилар таркиби, макрос сув ўтлари ҳамда маккажўхори массасидан энергия олиш бўйича муайян ишлар олиб борилаёпти.

Аммо бу саъй-ҳаракатлар ҳозирги ривожланиш жараёни учун етарли эмас. Шу маънода видеомуллоқда сўзга чиққанлар истиқболли лойиҳаларни қўллаб-қувватлаш, илмий тадқиқотларни ривожлантириш, муқобил энергия соҳаси бўйича маънавий кадрлар тайёрлаш масалалари тўғрисида таҳлилий фикр юритиб, асосли тақлиф ва мулоҳазаларини ўртага ташлашди. Президентимизнинг ушбу фармони бу борадаги ишларни янада ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этиши, республика умумий энергетик балансида қайта тикланувчи энергия манбаларини жалб қилиш, энергетик хавфсизлиқни узоқ муддатга сақлаб қолиш, айниқса, қишлоқ ва оқс жойларда энергия таъминотини яқшилаш, зарарли газларнинг атмосферага чиқарилишини камайтириш сингари вазифалар ижроси мамлакатнинг барқарор ва тез суръатларда ривожланишига хизмат қилишини алоҳида таъкидлашди.

Қурбонбой МАТКУРБОНОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида «Uzbekistan Today» ахборот агентлиги билан ҳамкорликда «Кимё-технология йўналишида мутахассислар тайёрлаш» мавзусида видеоконференция ташкил этилди.

Йиғилишда сўзга чиққанлар Ўзбекистонда ишлаб чиқариладиган товарлар номенклатурасини кенгайтириш, ички ишлаб чиқаришни ривожлантириш бўйича кенг қўламли саъй-ҳаракатлар

Videokonferensiya

КИМЁ-ТЕХНОЛОГИЯ МУТАХАССИСИ

унга талаб катта

амалга оширилаётганини таъкидлашди. Кимё-технологиялар асосида қўлгина замонавий, харидорғир товарлар ишлаб чиқарилаётгани ва шу боис кимё-технология йўналиши бўйича кадрларга талаб юқорилиги алоҳида қайд этилди. Тошкент кимё-технология институти, Жиззах ва Фарғона политехника институти шу соҳада кадрлар тайёрловчи маскан ҳисобланади. Бухоро юқори технологиялар муҳандислик-техника, Навоий давлат қончили, Наманган муҳандислик технология институти, Қорақалпоқ, Термиз ва Ўрган давлат университетларида ушбу йўналишнинг мавжудлиги кимё-технология мутахассислари тайёрлашнинг географияси кенгаётганини кўрсатади. Видеомуллоқда юқорида номи келтирилган барча олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари ва талабалари фаол иштирокчи бўлишди. Олий таълим муассасаларида олиб борилаётган илмий изланишларга ҳам тўғрисида. Бевоқифа жойлардан тўғридан-тўғри «Электрон таълим» тармоғи орқали узатилган маърузалар иштирокчиларда қизиқиш уйғотди.

Санобар ЖУМАНОВА

ДАВЛАТ ДАСТУРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ

унда жамоатчилик назорати ва журналистлар масъулияти

Куни кеча «Ўзбекистон» меҳмонхонасида Фуқаролик жамияти шаклланишини мониторинг қилиш мустақил институти ҳамда Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликлари қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди томонидан «Обод турмуш йили» Давлат дастурини амалга оширишда оммавий ахборот воситаларининг иштироки» мавзусида республика илмий-амалий анжумани ўтказилди.

Мамлакатимизда ҳар бир йилга эзгу мақсадларни қўзлаган ҳолда ном бериш анъанаси юртимизнинг янада гуллаб-яшнаши йўлида олиб борилаётган ишлар бардавомлигини таъминлаш, халқимизни янги куч-қувват, кўтаринки кайфият билан навбатдаги марраларни забт этишга қорлашга қаратилгани билан аҳамиятлидир. Президентимиз таъкидлаганидек, бундай эзгу анъана замирида миллионлаб инсонлар манфаати, оилалар тотувлиги, соғлом авлод камолоти, она ва бола ҳимояси, қарияларнинг қадрига етиш, маҳалла ва хонадонлар ободлиги, жамиятимизда меҳр ва муруват туйғуларини юксалтириш, соғлом турмушни барқарорлаштириш каби юксак инсоний мақсадлар мужассам.

Илмий-амалий анжуманда Халқ таълими, Соғлиқни сақлаш, Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирликлари, Республика Хотин-қизлар қўмитаси, «Қишлоқ қури-

лиш инвест» компанияси, «Маҳалла» хайрия жамоат фонди каби давлат ва жамоат ташкилотлари масъул ходимлари иштирок этиб, тизимларда «Обод турмуш йили» Давлат дастури бўйича қандай чора-тадбирлар амалга оширилаётгани хусусида маълумот беришди.

Жамоат фондининг «Худудий босма оммавий ахборот воситалари журналистларининг марказий нашрларда малакасини ошириш» лойиҳаси доирасида ташкил этилган тадбирда «Обод турмуш йили» Давлат дастури мақсад ва вазифалари тўғрисида кенг ахборот-тушунириш ишларини ташкил этиш», «Давлат дастурини амалга оширишда жамоатчилик назорати ва бунда журналистлар масъулияти», «Долзарб масалаларни ёритишда журналист текшируви: касб маҳорати ва этикаси», «Ахборот хизматларининг ОАВ билан ўзаро ҳамкорлиги бўйича тажриба алмашиш» каби мавзуларда маърузалар тингланди.

МУХБИРИМИЗ

Adabiyotga e'tibor — kelajakka e'tibor

Мамлакатимизда олиб борилаётган кенг қўламли илохотларнинг бош мақсадларидан бири миллий маънавиятимизни асраб-авайлаб, авлодларга етказишга қаратилган. Миллат маънавиятига ўлчов бўладиган, унинг даражасини кўрсатиб берадиган омиллардан бири эса, албатта, адабиётдир. Истиқлол йилларида, жумладан, матбаачилик ва ноширлик ишларига алоҳида эътибор қаратилаётгани, ёш иходкорлар билан ишлаш, уларнинг асарларини чоп этиш борасидаги саъй-ҳаракатлар фикримизнинг ёрқин далилидир.

ОНА МУҲАББАТИГА ҚАСИДА

Яқинда Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитасида бўлиб ўтган тадбир ёшларнинг мутолаа маданиятини юксалтириш, адабиётга, шеърятга бўлган иштиёқларини янада ошириш, маънавий қарашларини шарқона тарбия жавҳарлари билан зийнатлаш каби долзарб мавзуларга қаратилди.

Тадбир давомида Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, Матбуот ва ахборот агентли-

ги, Ёзувчилар уюшмаси ҳамкорлигида «Ўзбекистон» нашриёт матбаа-ийодий уйида чоп этилган «Онажон» дея номланган китобнинг тақдими ҳам бўлиб ўтди.

— Ушбу китобдан адабиётимизнинг устуниларидан тортиб, бир қатор ёш қаламкашларнинг шеърлари ҳам ўрин олдики, бу назмий гулдастада аёл, она зотини мадҳ этувчи гўзал таърифлар, ўтли сатрлар жам, — деди тадбирда

сўз олган Ўзбекистон халқ шоири Сирожиддин Саййид.

— Бундай уринишлар замирида мустақил ҳаёт оstonасида турган ёшларимизни ўткинчи ҳою хавасларга берилмасдан, катта-катта орзу, мақсадлар сари ундашдек ниятлар мужассам. Биз катталар эса уларга ибрат бўлайлик, улар-

ни маънавиятимиз дурдоналари бўлиши китоблар билан ошно этилайик...

Тадбир мушоирага — она муҳаббатини таранум этувчи шеърий чиқишларга уланиб кетди.

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси бош вазири ўринбосари, Республика Хотин-қизлар қўмитаси раиси Э.Боситхонова иштирок этди.

О.МУРОДУЛЛАЕВА

МЎЪЖИЗАКОР КИМЁ

Шайхонтохур туманидаги 167-умумий ўрта таълим мактабидеда кимё-биология фанлари ойлги қунига бағишлаб «Мўъжизакор кимё» мавзусида фестивал бўлиб ўтди. Анжуманда тумандаги умумий ўрта таълим мактаблари жамоалари фаол иштирок этди.

Шайхонтохур ТХТМФМТЭБ кимё-биология фанлари методисти М.Толпова 167-умумий ўрта таълим мактабидеда кимё-биология фанларини ўқитиш бўйича яхши тажриба тўплангани, мактаб жамоаси ободонлаштириш, қўнчалар ўстириш борасида ибрат кўрсатаётганини таъкидлади.

167-мактаб директори Р.Алимова, кимё фани ўқитувчиси М.Қамариддинова, биология фани ўқитувчиси Н.Собирова фестивал иштирокчиларини ўқув масканидаги таълим-тар-

бия жараёни, қўлга киритилган ютуқлар, тажрибалар билан таништирди. Айниқса, мактаб ҳовлисида барпо этилган боғ, кимё-биология хонаси, ундаги шарт-шароитлар, лаборатория хонасида ўқувчилар дарс давомида фойдаланадиган жиҳозлар анжуман қатнашчиларида яхши таассурот қолдирди.

Тумандаги мактаблар жамоалари тайёрлаб келган саҳна кўринишлари, рақс ва ашулар тадбирга ўзгача ғайз бағишладди.

Фестиваль якунида туман мактаблари ўқувчилари томонидан тайёрлаб келинган кимё, биология фанларига доир кўргазмалар қуруллар намойиш этилди. Фестивалга пухта тайёрларлик кўрган муассасалар, энг яхши кўргазмалар қуруллар аниқланиб, фойдалан рағбатлантирилди.

Р. ОТАБОВА,
шу мактаб ўқитувчиси

2013-yil—Obod turmush yili

Эрталаб турдим-да, бугунги ишларимни режалаштириб, биринчи бўлиб сув олиб келиш учун кўчага чиқдим. Анчагина аёл навбатда турарди. Улар ўртасида суҳбат қизгин:

— Аёлниги иши кўп: бола-чақа, эшик-ора, кир-чир, э, нимасини айтасиз, — дея турмушдан нолий бошлади олти фарзанди бор қўшим.

— Менинг эса бугун битта ишим бор, — деди 55 ёшлардаги қўшни аёл. — Жуда ҳам ажойиб, марокли иш.

— Нима иш экан, биз ҳам билмайлик, қўшни-жон!

— Айтсам, ҳавас қиласиз, лекин бу ёшда сизнинг имконингиз йўқ, — қўшни қўшнига ҳазил қила бошлади.

яна бошқача экан: юрагингиз тўқинлиниб кетади. Кўз олдимга болалигим, бугдой тўла хирмон, пахтазорлар, меҳнат қилаётган кишилар келади. Катта ўғлим оппоқ «Нексия» олган куни «Юринг, ая, бир айлантириб келай», кир-чир, э, нимасини айтасиз, — дея турмушдан нолий бошлади олти фарзанди бор қўшим.

— Э, бунча одамни ҳаяжонга солдингиз,

ТАҲСИНГА ЛОЙИҚ ИШ

— Айтинг энди, сувим тўлди, ишим кўп, — қизиқиб гапга аралашди Дилбар опа.

— Айтдим-ку, сизларда бунинг иложи йўқ деб, мен бугун неварамга шеър ёд олди-раман.

Орамизда Орзихол амманинг ёши улўф эди, шунинг учун ҳам невараси катта бўлиб қолган. Қолган аёлларнинг неваралари бўлса ҳам, ҳали бешиқда.

— Тўртта кирган неварангизга шеър ёд олдириш ҳам иш эканми? — Белисандлик билан гап ташлади Ботир дамчисининг онаси.

— Ҳа, жуда завқли иш, жуда керакли ва долзарб иш. Мана қаранг, мана! — чўтагидан оппоқ қоғозга ёзилган шеърни чиқариб кўрсатди у.

— Ахир, бу мадҳия-ку, — деди навбати келиб қолган талаба келинчақ.

— Ҳа, мен уни неварамга ёдлатаман. Боча опаси «Шеър ёд олинглар», деган экан. Неварам «Моможон, ҳар кун эрталаб бочага кетгунча эшитаман-ку, мулфильмдан олдин телевизорда қўйилади, шу қўшқининг шеърини ёд олди-ринг», деганди. Кеча бориб, қўшни қизнинг дарслигидан кўчириб келдим. Энди ёдлатаман. Эшитганингиз бошқача, ўқисангиз,

Орзихол амма! Сиз гапирасиз-у, менинг этларим жимирлаб кетди, — бу ён қўшимнинг иккори эди.

— Ҳа, нимасини айтасиз, дилга яқинлиги, жўшқинлиги бор мадҳиямингиз, — дея қўшимча қилди Санобар.

— Ҳар сафар мадҳиямингиз эшитганимда неварамнинг юзидagi кулгунни, қўлини кўксига қўйиб мағрур туришини кўз олдидан кеткази олмайман.

Олам-олам маъно муҳасам: ўзбек онасининг алласидек янгрқ, лапаридек жўшқин, айтишувдек баралла, эртагидек сеҳрли, термаларидек мафтункор. Маҳия ҳар биримизни Ватан учун, халқ учун яшашга қорлайди. Мен уни, албатта, неварамга ёдлатишим керак.

Ана шундай мактовга арзигулик ишим бор, қўшижонлар.

Орзихол амманинг сўзларига маҳлиё бўлиб, эндигона келин бўлиб тушган Раънонинг челаги сувга тўлиб кетибди. Орзигул опанинг навбати келганини ҳам билмай қолибмиз.

Қўшим Орзихол аммага ҳавас билан боқди. Маҳиямингиз ёдлаш ҳам, ёдлатиш ҳам таҳсинга сазовор иш.

Дилбар НОРМУРОВА, Термиз шаҳридаги 11-мактаб ўқитувчиси

ОДАМ САВДОСИ — УМУМЖАҲОН МУАММОСИ

Одам савдоси — инсон, унинг шаъни, қадр-қиммати, осойишта турмуши ҳамда келажакга таҳдид солаётган транс-миллий уюшган жиноятчилик кўринишларидан бири бўлиб, ўзининг чегара танламаслиги ҳамда гирдобига, асосан, ёшларни ва аёлларни тортаётгани билан барчада катта таъ-виш ва хавотир уйғотмоқда.

Юртимизда аҳолининг, айниқса ёшларнинг бандлигини таъминлаш, бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш ва ҳар томонлама етук, баркамол авлодни тарбиялашга устувор вазифа сифатида аҳамият берилмоқда. Бу борада ўтган 2012 йили кичик қорхона ва микрофирмалар ташкил этиш ҳисобидан хотин-қизлар учун 204 мингдан зиёд янги иш ўрни яратилган, 107 минг нафардан ортиқ ёшлар иш билан таъминланган, 19 минг нафардан зиёд ишсиз ёшлар зарур қасбларга тайёрланган, 52 минг нафар йигит-қиз эса ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб этилган юрти-мизда бандлик масаласини ечиш-да яна бир жиддий қадам бўлди.

Мустиқиллик йиллари мамлакатимизда тadbirkorлик ва хусусий бизнесга кенг йўл очилиб, хорижий давлатлар билан иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий соҳаларда ҳамкор-лик ўрнатилди, юртимиз фуқарола-рининг хорижий мамлакатларга бемалол чиқиши учун имконият ва етарли шарт-шароитлар яратилди. Афсуски, айрим шахслар бундан ўз

манфаатлари йўлида фойдаланиб, фуқароларимизни фарибгарлик домига илинтириб, хорижий дав-латларга ноқонуний йўллар билан олиб чиқиб кетишга уринмоқдалар. Бунинг оқибатида айрим юртимиз фуқаролари ҳам одам савдоси қур-бонига айланмоқда.

Одам савдоси билан шуғулланув-чи шахслар бундай савдонинг қур-бонига айланмаётганларни имкон қадар ўз назоратида ушлаб туриш ва кўпроқ фойда олиш мақсадида шахсига оид ҳужжатларини (пас-порт, миграция қарточкаси ва ҳ.к.) ноқонуний эгаллаб, хорижий дав-латда эркин ҳаракатланиши, ҳимо-яси остида бўлган давлатнинг тегиш-ли ваколатхоналарига мурожаат эти-шига тўсқинлик қиладилар. Оқибат-да бундай шахслар ўзини ҳуқуқий ҳимоялаш имкониятидан маҳрум этилмоқда. Зеро, инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясида: «**Ҳеч ким қўлиқда ёки эркин ҳолат-да сақланиши мумкин эмас, қўли-қили ва қўллар билан савдо қилиш барча кўринишларда тақиқлана-ди**», деб қайд этилган.

Ҳеч кимнинг шахсий ва оилавий ҳаётига, номуси ва шаънига ўзбо-шимчилик билан аралашиб мумкин эмас. Ҳар бир инсон ҳудди шундай аралашув ёки тажовуздан қонун орқали ҳимоя қилиниш ҳуқуқига эга.

Одам савдосининг жамиятимиз-га олиб келиши мумкин бўлган сал-бий оқибатлари чуқур англланган ҳолда, юртимизда бу хилдаги жи-ноятларга барҳам беришнинг нор-

жабрдийдаларига ёрдам бериш ва уларни ҳимоя қилиш бўйича Республика реби-литация марказининг тузилмаси», «Одам савдоси жабрдийдаларига ёрдам бериш ва уларни ҳимоя қилиш бўйича Республика реби-

лишда аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида ушбу иллатнинг хавфи ва оқибатлари ҳақида тушунтириш ишларини олиб бориш, фуқарола-ри мавжуд вазиятдан огоҳ этиш давр талабидир.

Одам савдосига қарши курашиш мазмун-моҳиятининг таълим муас-сасаларида ўрганилишини ташкил этиш ва одам савдосига қарши ку-рашиш самарадорлигини ошириш мақсадида ўқувчилар ва ота-оналар ўртасида қуйидаги йўналишларда тарғибот-ташвиқот ишларини олиб боришни тавсия этамиз:

• таълим тизимида фаолият олиб борадиган ходимлар, ўқувчи-тала-баларга одам савдоси жинояти ва унинг оғир оқибатлари билан боғ-лиқ муаммоларни ҳал қилишга қўмаклашувчи «Ишонч телефонла-ри» (+99871 150-50-50) ҳамда улар-дан фойдаланиш тартиби ҳақида маълумотлар бериш;

• одам савдоси жиноятларидан огоҳ этувчи маълумотлар акс этти-рилган кўргазмалар висталардан фойдаланган ҳолда ўқувчи-талаба-лар ва ота-оналар ўртасида профи-лактик тушунтириш ишлари (савол-жавоб кечалари, давра суҳбатлари, семинарлар) ташкил этиш;

• таълим муассасаларидаги «Одам савдосига қарши кураш» бўйича бур-чакларни республика идоралараро комиссиясининг расмий веб-сайти-

(www.ht.gov.uz)да берилаётган за-рурий тавсиялар билан бойитиб бо-риш;

• одам савдоси жиноятлари, унинг оқибатлари тўғрисида тушун-тириш ишларини ташкил этиш юза-сидан тайёрланган тавсия ва усул-бий материаллар асосида «Миллий истиқлол гоёси: асосий тушунча ва тамойиллар» туркумидаги фанлар тегишли мутахассислар иштироки-да юқори савияда ўтилишини таъ-минлаш;

• ўрнатилган тартибда ота-она-лар билан чет элга вақтинчалик чиқиб кетаётган ўқувчилар монито-рингини олиб бориш, муддатидида қайтмаган ўқувчилар тўғрисида маъ-лумотлар банкни шакллантириш ва белгиланган тартибда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга ахбо-рот киритиш.

Таълим муассасаларида одам савдосига қарши курашиш ва унинг олдини олишга оид профилактика тadbirkorлигини ташкил этишда дав-лат органлари ва жамоат ташкилот-лари ўртасида ўзаро ҳамкорлиқни кучайтириш ҳам қўзланган мақсад-га эришишда муҳим омил бўлиб ҳизмат қилади.

Халқ таълими вазирлигининг маънавий-ахлоқий тарбия бошқармаси, Республика таълим маркази

Халқимизда қадимдан ўймакорлик, ганчкорлик, пи-чокчилик, гиламчилик, каштадўзлик, дўппидўзлик, ти-киш-бичиш каби ҳунарлар оилавий сулола тарзида кенг тарқалган. Қизларни ёшлигидан момолар, оналар ёнла-рига ўтказиб, қўлларига нина-ип тўтиб, кашта тикиш усулларини ўргатган бўлса, боболар, оталар ўғилларига ҳунар сирларидан сабоқ беришган. Шу йўл билан ёшларда қўл меҳнатига қўникма ҳосил қилиниб, ҳунар-мандчиликни эъзозлаш, гўзаллик яратиш ҳамда ҳар қандай шароитда ҳалол ризқ топиш тушунчалари синг-дирилган. Бу эса тарбияда улкан аҳамиятга эга бўлиб, ёшлар меҳнат орқали тобланиб боришган.

Ta'kid

Мақтабларда меҳнат тар-бияси, яъни ўқувчи-ёшларни ижтимоий ишлаб чиқариш-нинг турли соҳаларидаги меҳ-нат турларига тайёрлаш асо-сан ўрта ва юқори синфлар-да амалга оширилади. Лекин бу ишнинг самарадорлигини кўпроқ бошлангич синфлар-да берилган таълим ва оила тарбияси белгилайди. Шу боис болаларга жамияти-мизда меҳнат шарафли экан-лини, ҳалол тер тўккан киши қадрланишини, яқовлиқ ор-қасидан бошқалар ҳисобига яшаш иллатлигини мактаб-

ташкил этиш кишидан ишби-яси, яъни ўқувчи-ёшларни би-лимдонлик, ҳалоллик, зийрак-лик, меҳнатсеварлик каби ҳис-натларни ҳам талаб этади. Ҳунармандчилик асосига қурилган оилавий тadbirkor-лик оила иқтисодий фаровон-лигининг ўсишига, маиший шарт-шароитнинг янада ях-шиланишига таъсир этибги-на қолмасдан, фарзандлар-нинг меҳнат қилиш мадания-тини юксалтиришга, маъна-виятини бойитишга ҳам ҳиз-мат қилади.

«Оила» илмий-амалий мар-

МЕҲНАТСЕВАРЛИК ҲИССИ

уни шакллантиришда оила биринчи мактаб

да, оилада ҳаётий мисоллар воситасида ўргатиб бориш лозим.

Боланинг бошлангич фао-лиятида ота-оналарнинг меҳ-натга муносабатлари, ҳара-катлари намуна бўлади. Оиладаги меҳнат тарбияси айни пайтда болаларнинг муваффақиятли ўқишига ҳам имкон яратади. Мақтабда ўқитиладиган барча умумтаъ-лим фанларини ўзлаштириш-да меҳнат қўникмасига эга бўлмаган болалар қатор ки-йинчиликларга дуч келади.

Истиқлол йилларида каш-тадўзлик, дўппидўзлик, ги-ламдўзлик, ўймакорлик, нак-қошлик янада ривожланди. Айниқса, юртимизда кичик бизнес ва хусусий тadbirkor-ликка давлат миқёсида берилаётган эътибор бу бо-радаги ишларни янги босқич-га кўтарди. Бизнеснинг янги ташкилий-ҳуқуқий ша-кли сифатида қасаначилик, оилавий тadbirkorлик билан шуғулланишнинг қонуний асослари белгиллаб қўйилди. Бу эса оила шароитида ҳунармандчиликнинг гуллаб-яшнаши учун замин яратмоқ-да. 2011 йилнинг Президен-тимиз томонидан «Кичик биз-нес ва хусусий тadbirkorлик йили» деб эълон қилиниши, «Оилавий тadbirkorлик тўғрисида»ги қонуннинг ама-лиётга татбиқ этилиши ҳам бунинг яқол далилидир.

Оилавий тadbirkorлик — оиладаги мавжуд воситалар асосида ташкил этиладиган, барча аъзолар иштирок этиб, улардан бири бошқарадиган кичик қорхонадир. Оилавий тadbirkorлиқнинг замон тала-бига мос равишда самарали

кази мутахассислари томони-дан ўсмир қизлар ўртасида ўтказилган сўровнома натижа-си ёшларда қайси мутахас-сислиқни танлашидан қатъи назар, қўшимча бирор ҳуна-ри мукамал ўрганиш истаги борлигини кўрсатди. Жумла-дан, 200 нафар ўқувчига «Қайси ҳунар турини ўрганиш-ни хоҳлар эдингиз?» деган са-вол берилганда, 34,5 фоизи (69 нафар) тикиш-бичишни, 25,5 фоизи (51 нафар) дўппи-дўзликни, 23,5 фоизи (47 на-фар) каштачиликни, деган жа-вобни белгиланган. «Ўрганиш-ни истамайман», деб жавоб берганлар 9,5 фоиз (19 на-фар), жавобсиз қолдирганлар 7 фоиз (14 нафар)ни ташкил этди. Қизлардан 14,5 фоизи (29 нафар) қисман оилада ва дарсдан ташқари ўқув курсла-рида ўзи қизиққан ҳунар тур-ларини ўрганаётганини маъ-лум қилди.

Абдурауф Фитрат «Халқнинг ҳаракат қилиши, давлатнинг бўлиши, бахтли бўлиб, иззат-ҳурмат топиши, жаҳонгир бўлиши ёки заиф бўлиб хор-лиққа тушиши, фақирлик жо-масини кийиб, бахтсизлик юкини тортиб, эътибордан қолиши, ўзгаларга тобе, қул ва асир бўлиши болалиқдан ўз ота-оналаридан олган тар-бияларига боғлиқ», дея таъ-лиётга татбиқ этилиши ҳам бунинг яқол далилидир.

Оилавий тadbirkorлик — оиладаги мавжуд воситалар асосида ташкил этиладиган, барча аъзолар иштирок этиб, улардан бири бошқарадиган кичик қорхонадир. Оилавий тadbirkorлиқнинг замон тала-бига мос равишда самарали

Дилором МУРОДОВА, «Оила» илмий-амалий марказининг катта илмий ходими

БОЛА ВА ПУЛ

ушбу муносабатда мақбул мувозанатни топиш осонми?

Киримига яраша чиқим, даромадга қараб буromaд, дейди халқимиз. Кўпинча ёш ота-оналар фарзанд тар-биясида мана шу нуқтада иккиланишади: бола ва пул муносабатлари қандай шакллантирилиши керак? Ай-римлар «Бошқаларнинг олдида бўйинни қисиб юрма-син...» деб адашади. Баъзилар эса «Болани пулга ўргатма», дея янглишади...

Бешга — беш юз сўм

Болага олган «аёло» баҳоси учун пул ваъда қилиш мақсадга мувофиқми? 1-синф ўқувчиси ҳар бир «беш» баҳоси учун дадасидан беш юз сўм ундириши-дан хурсанд. Масаланинг ачинарли то-мони — бола билим олишга эмас, кўпроқ пул ишлашга берилиб кетмас-микан? Наҳотки, ота-она фарзанднинг таълим-тарбиясини пул билан баҳола-са?

Бу йўл мутлақо нотўғри, — дейди пойтахтимиздаги 309-МТМ психологи Гавҳар Мақсудова. — Билим олишнинг пул билан ўлчангани ота-она ва бола муносабатлари яхши йўлга қўйилма-гандан далолат. Тўғри, ютуқларни мод-дий рағбатлантириш мулоқотнинг энг осон йўли. Аммо «Сен баҳо олиб кел, мен сенга пул бераман», деган фикр икки ўртадаги бўшлиқни кенгайтиради. Бола фақат кўпроқ пулга эга бўлиш мақсадида баҳога интилади. Кўнглида маънавий жиҳатдан эмас, моддий то-мондан бойиш истаги кучаяди. Ҳўш, нима қилмоқ керак? Болани қизиқш-ларидан келиб чиқиб рағбатлантириш мақсадга мувофиқ. Яъни, «Янада яхши ўқисанг, туғилган қўннингга шахмат ёки футбол тўпи олиб бераман» қабилида муносабатда бўлинса, фарзандлари-миз икки томонлама ютади: ҳам мак-таб дарсларига, ҳам спортга қизиқи-ши кучаяди.

Сотиб олпинган мавқе

Табиий савол туғилади: ўқувчи «аёло» баҳолари учун отасидан унди-рган пулни нима қилади? Кўрдингизми, биринчи хато иккинчи, учинчи шерик-ларини ҳам етаклаб келади...

Боча болалари ширинликлар олиб келиб, тенгқурлари эътиборини қозон-са, мактаб ўқувчилари орасида бу во-сита вазифасини пул бажариши мум-кин. «Кичкина бойвачча»нинг атрофи-да гирдиқалпаклар кўплиги синф му-ҳитини ҳам бузади. Энг ёмони, ўғил-қизларимиз мурғаклигиданок билими, иқтидор билан эмас, ўткинчи моддий бойлиги билан обрў қозонишга ўр-ган боради.

Бир мактабда ҳудди шундай бўлди: ҳеч кимга қўшилмайдиган ўқувчи кутул-маганда ҳар кун кўп пул олиб келиб, синф «лидер»ларига ўзини кўрсата бошлади. Қўнлар шу тарзда ўтаверди, бу орада боланинг мавқеи анча ошди. Бир гал синф раҳбари хабар топиб, ўша бола билан алоҳида гаплашиб олди. Маълум бўлишича, у синфда ўзига эътиборни жалб этиш мақсади-да онасининг тилла буюмларини яши-ринча сотиб юрар экан...

— Бундай ҳодисалар, айниқса, ўсимликлар даврида кўп кузатилади. Улар бошқалардан ажралиб туришини истаиди-да. Бақувват болалар билаги-даги кучи, аёлочи ўқувчилар билими,

танловлардаги ютуқлари билан бунга эришса, оилада ҳам, мактабда ҳам эътибордан четда қолган айрим ўсмир-лар ўз «мен»ини кўрсатиш мақсадида кингир ишга ҳам қўл уриши мумкин, — дейди психолог Умарали Қодиров. — Шу маънода ёшларга ҳаётий мўлжал-ларни тўғри олишни ўргатиш биз пе-дагоглар ва ота-оналарнинг энг муҳим вазифаларимиз сирасига қиради. Бу-нинг учун уйда бола билан ҳар кун са-мимий мулоқот олиб бориш, мактабда эса ўқитувчилар эътиборидан ҳеч бир ўқувчи четда қолмаслиги зарур.

Ҳар бир сўм назоратда

Болалар секин-асан ақлчи таниб, жамият қонун-қоида-сини ўзлашти-риб боради. Фарзандларимизни ижтимоийлашиш жараёни-да рағбатлиб қўймаслик керакки, улар келажакда ҳар томонлама мустақил шахс бўлиб ўлга-син. Шу маънода пул билан муомала қилишни ўргатиш таълим-тарбиянинг узвий бир бўлаги саналади. Одатда бола мактабга бора бошлагач, қўлга оза-оздан пул ушлайди ва мустақил ра-вишда ишлатади. Ўғил-қизларимиз қўндалик эҳтиёжлар учун бериладиган пулни нималарга сарфлаётгани билан ҳеч қизиқамизми?

— Уч фарзандим бор. Тўнғич ўғлим 7-синфда ўқийди. Қизим 5-синф, кен-жа ўғлим эса 2-синф ўқувчиси, — дей-ди ҳисобчи Назар Холматов. — Уларга ҳар кун эрталаб енгил тамадди қили-ши учун етарли пул бераман. Ўқув йили бошида мактаб ошхонасидаги нархлар-ни ўрганганман. Кечқурун дастурхон атрофида фарзандларим пулни қандай сарфлаганини суриштираман. Болага кўп пул беришга қаршман. Негаки, ортиқча пул тарбияси бўзалишига олиб келади. Лекин уни пулдан қисиб қўйиш ҳам ярамайди.

Юнусобод туманидаги 302-умумтаъ-

Kuzatuv

лим мактабининг 7-синф ўқувчилари орасида шу мақсадда кичик сўровно-ма ташкил этилган. Маълум бўлиши-ча, пулни ўқувчиларнинг 60 фоизи та-маддига, 20 фоизи интернет ва комп-ютер ўйинларига ишлатар экан. Қол-ган 20 фоизи эса пул жамғариб бори-шини билдирган (бу одат яхши-ю, соғ-лиқ ҳисобига бўлгани чатоқ). Ўсмир-лар орасида тамаки чекиш каби сал-бий иллатларнинг кўпайиши ҳам ор-тиқча пул билан изоҳланади. Фарзан-даримизни нафақат сўровсиз-қаров-сиз қолдирмаслик лозим, балки улар-га пулни мақсадли ишлатишни ҳам ўргатиш, тежамкорлик (зиқналик эмас) қўникмаларини шакллантириш, иқтисо-дий билимларини ошириш талаб эти-лади.

Болага иқтисодий билим

— Пул универсал айирбошлаш воси-таси бўлиб, эҳтиёжларимизни қопла-шга хизмат қилади. Ҳар бир давлатнинг ўз бюджети бўлганидек, ҳар бир оила ҳам даромад-буромадига эга, — дей-ди Юнусобод туманидаги 302-умумтаъ-лим мактабининг иқтисодий билим

Феруза ХОЛМУРОВА «Ma'rifat» муҳбири

2-aprel — Xalqaro bolalar kitoblari kuni

Китоб — руҳият озиғи, у инсонни эзгуликка етаклаб, маънавий юксалтиради. Китоб қалбга нур беради, қалби гўзал инсоннинг кўзи равшанлашади, оламни ўз шахсий қарашлари билан кўради, атроф-муҳитдаги воқеа-ҳодисаларга онгли ёндашади, тўғри йўл ила бахт-саодат топади. Доно халқимиз таъкидлаганидек, она табиатни офтоб иситса, инсон қалбини китоб иштади, ёритади ва нурлантиради.

Китобга тафаккурнинг толмас қаноти деб таъриф беришганда маънавий оламни бойитиши, яратувчанликка, фикрий уйғоқликка ундаши назарда тутилган бўлса, ажаб эмас. Шу боис буюк боболаримиз бола тарбиясида китобнинг ўрни муҳимлигини, китобни ниҳоятда қадрлаш, бебаҳо адабий меросдан самарали фойдаланиши кераклигини таъкидлаб ўтганлар. Хонадонларда китоб энг катта бойлик сифатида қадрланиб, авлоддан-авлодга етказилган. Шу маънода биз тарихдан улкан маданиятга эга халқнинг билими кучли, маънавияти юксак авлодларимиз.

Китоб пайдо бўлгандан бери инсонга содиқ дўст каби ҳамроҳлик қилиб келди. Китоб ҳамма давр ва халқларнинг энг улкан кашфиёти бўлиб, аждодлар тажрибасини жамлаш ва жамғаришга кўмак беради.

Китоб барча даврларда болаларнинг дунёни англаши, ҳаётда ўз ўрнини топишига кўмакчи бўлиб келган. Бола қалбида Ватанга муҳаббат, юртга садоқат, одамларга меҳр-оқибат туйғуларини камол топтиришнинг энг яхши воситаси сифатида қадрланган. Шу боис дунёнинг кўпгина мамлакатларида 2 апрел "Халқаро болалар китоблари кuni" сифатида нишонланади. 1967 йили Халқаро болалар китоблари кенгаши — International Board on Books for Young People (IBBY) бу кунни Халқаро болалар китоблари кuni (International Children's Book Day) деб эълон қилган. Бу сана ўз-ўзидан танланган эмас. Ҳамма гап шундаки, ушбу кунда жаҳон, шунингдек, ўзбек болаларининг сеvimли эртақчиси Ганс Христиан Андерсен дунёга келган.

Халқаро болалар китоблари кuni жаҳон миқёсида сайёрамиз келажак бўлими ёш авлодни интеллектуал салоҳият ва маънавий бойликни шакллантиришда китобнинг моҳияти ва ўрнини англашга даъват қилади. Анъанага кўра байрамга машғур болалар ёзувчилари, китобхонликни тарғиб этувчи сувратлар ишлаган болалар расомлари тақлиф этилади. Бу кuni кўпгина нашриётлар томонидан махсус акциялар ташкил этилиб, болалар кутубхоналарига, болалар уйлариغا китоблар совға қилинади.

Мустиқиллик йиллари юртимизда болалар адабиёти-ни ривожлантириш, ўқув адабиётлари ва дарсликларнинг савиясини кўтариш учун барча маънавий, ҳуқуқий ва моддий асослар яратилди. Нашриётлар томонидан "Болалар адабиёти" руҳини остида жаҳон ва ўзбек ёзувчиларининг асарлари нашр қилиниб, ўқувчиларга тақдим этилмоқда.

Давлатимизнинг ёш авлодни ҳар томонлама баркамол этиб вояга етказиш борасидаги сиёсати, хусусан, ушбу йўналишда қабул қилинган қатор дастурларга мувофиқ, болалар ва ўсмирлар орасида китобхонликни тарғиб қилиш, шу орқали

www.kitob.uz сайти фаолият кўрсатапти. Сайтимиз асосан ўқувчи-ёшлар учун мўлжалланган маълумотлар билан тўлдирилиб, янгидан-янги аудио ва мультимедиа ресурслари ва турли соҳаларга оид маълумотлар билан бойитилмоқда.

Шуниси қувонарлики, сайтдан кундалик фойдаланувчилар сони ҳозирги кунда ўртача 1 500 нафарни ташкил этмоқда.

Ўтган йилнинг апрель ойидан бошлаб Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси билан ҳамкорликда сайтимизда

кунлари муносабати билан ўтказиладиган анжуманлар, уларнинг асарлари кўргазмалари, янги китоблар тақдироти каби оммавий тадбирлар йил сайин ўқувчи ва ўқитувчиларнинг, мактаб ҳаётининг ажралмас қисмига айланиб бормоқда.

Халқ таълими вазирлиги томонидан китобхонлар билан ишлашни янада яхшилаш, уларни маънавий рағбатлантириш, ёшлар ўртасида китоб мутолаасига қизиқишни кучайтириш, иқтидорли, китобсевар ўқувчи-ёшлар ижодини оммавий ахборот

сликка — узоқ умр» каби кўрик-танловлар ўтказиб келинмоқда. Бу мактаб кутубхоналари, ахборот-ресурс марказлари ўртасида соғлом рақобат муҳитини вужудга келтиришда муҳим восита бўлмоқда.

Бизга маълумки, улуг кишилар мутолаа қадрини баланд тутганлар. Бир ривоят ҳеч эсимдан чиқмайди. Улуг табиб Абу Али ибн Сино бе-тово подшоно оғир хаста-дан халос қилибди. Шун-шоҳ: "Тила тилагингни!" де-ган экан, шохнинг ёнидаги айрим очкўз амалдорлар: "Бу табиб бир қоп олтин сўра-са-я" — деб ўйлаб олимнинг оғзига термулишибди.

Шунда улуг Ибн Сино одоб билан қўл қовуштириб, дебди:

— Марҳаматингиз учун ташаккур. Агар сизга малол келмаса, ихтиёрингиздаги кутубхонадан фойдалани-шимга рухсат берсангиз...

Сарой аъёнлари бу олим-нинг "нодон"лигидан хайрат-га тушибдилар. Шохдан рух-

ОЛТИН ЗАМИНДАН, БИЛИМ КИТОБДАН ОЛИНАДИ

уларнинг интеллектуал салоҳияти, маънавий камолотини юксалтириш йўлида Республика болалар кутубхонасида ҳам бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Маърифат масканининг китоб фонди 219 мингдан ортиқ бўлиб, бугунги кунда ўқувчиларнинг сеvimли масканига айланиб улгурган.

Глобаллашув жараёнида ахборот-коммуникация технологиялари жадал суруятлар билан ривожланиб, жамият ҳаётининг ҳар бир соҳасига тобора чуқурроқ кириб бормоқда. Республика болалар кутубхонаси ҳам бу масалага алоҳида эътибор қаратапти.

Ҳозир санокли сонияларда турли ахборот воситалари, хусусан, интернет тармоғи орқали турфа хил хабарлар олиш мумкин. Аммо китоб мутолааси билан шуғулланиш ҳам жуда зарур ҳисобланади.

Шу мақсадда ўқувчиларга сифатли ва ҳозирги замон талаблари асосида хизмат кўрсатиш, уларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этишда жаҳон ахборот ресурслари ва янги технологиялар воситасидан фойдаланиш кенг йўлга қўйилди. Жумладан, кутубхона томонидан ташкил этилган

www.forum.kitob.uz форуми ташкил этилди. Ушбу форум орқали китобхонлар ва та-ниқли шоир, ёзувчилар иш-тирокида online учрашувлар ташкил этиб келинмоқда. Шу кунгача юртимизнинг таниқ-ли ёзувчи ва шоирлари Эркин Воҳидов, Худойберди Тўхтабоев, Ўткир Ҳошимов, Муҳаммад Али, Турсунбой Адашбоев, Рустам Мусурмон, Умида Абдуазимова, Ямин Қурбон ва Абдурахмон Акбар иштирокида тўғридан-тўғри мулоқотлар ўтказилди. Бундай тадбирлар китобхон-лар ўртасида катта қизиқиш уйғотмоқда.

Бундан ташқари, вилоят ахборот-ресурс марказлари мутахассислари малакасини ошириш ва фаолият юзаси-дан керакли услубий ёрдам кўрсатишга қаратилган тад-бирлар режа асосида амал-га оширилмоқда. Ўтказилган тадбирларга малакали мута-хассислар, малака ошириш институтлари профессор-ўқитувчилари ҳам жалб этиб келинмоқда.

Ҳар йили апрель ойида Халқ таълими вазирлиги ти-зимсидаги ўқув муассасала-рида "Халқаро болалар ки-тоби кuni" нишонланади. "Болалар ва ўсмирлар китоб ҳафталиғи", болалар ёзувчи ва шоирларининг таваллуд

воситалари орқали кенг тарғиб этиш, кўп китоб ўқий-диган, билимга чанқоқ ўқув-чиларни ҳамда ота-оналар-нинг ижодий фаоллигини ошириш мақсадида ҳар йили Республика миқёсида оила-вий китобхонликни қўллаб-қувватлашга йўналтирилган тадбирлар ташкил қилинмоқ-да.

Жумладан, уч босқичли "Китобхонлар байрами" тад-бирлари, оилавий китобхон-лик тарғиботига қаратилган "Китобсеварлар" «Йилнинг энг яхши китобхони», «Дар-

сат олган Абу Али ибн Сино эса ноёб китобларни муто-лаа қилиб, билимини янада бойитиб, шухратига шухрат қўшилган экан.

Дарҳақиқат, китоб — бит-мас-туғанмас билимлар қони, қувонч, шодлик, яхши кунлар даракчиси, воқеа-ҳодисалар хикоячиси, инсон ақл идрокини пешловчи, унга олам-олам маънавий озуқа-руҳий тетиклик, ҳаяжон ва завқ бағишловчи энг мўта-бар, бебаҳо хазина!

Хулоса ўрнида шунини ай-тишимиз кераклики, болалик — беғуборлик дейишди. Бола-лиқнинг беташвиш онлари-дан катта ҳаётга қадам қўётган фарзандларимиз қўлига имкон қадар китоб ту-тқазайлик. Зеро, маърифат-ли, маънавий бой ва билим-ли инсонларгина юртни обод қилади. Маънавий қашшоқ, илми саёз шахснинг эса элга фойдаси тегмайди, баъзи жиҳатдан жамиятда ҳафли кимсага айланади. Бир жой-да туриб қолган сув айнага-нидай, онги ўсмаётган киши амалда орқага, жаҳолат сари кетади. Демак, болаларни китоб ўқишга одатлантириш мамлакат келажиги учун ҳам аҳамиятлидир.

Дониёр ҲАЛОВ,
Республика болалар
кутубхонаси директори

• **Тиб илмининг буюк намоёниси Ибн Сино бобомиз бутун умри давомида ижод, илму тадқиқот билан шуғулланиб, 276та китоб ёзиб қолдирган. Унинг китоблари асосан илмий-таҳлилий асарлардир. Ҳажми ҳам замонавий илмий-оммабоп китоблардан бир неча баробар катта бўлган. Биргина "Аш-шифо" китобининг ўзи 18 жилдан иборат бўлган.**

• **"Тиб қонунари" китоби XII—XVI асрлар оралиғида 40 марта қайта нашр қилинган. Бу китобга ҳозир ҳам эҳтиёж катта.**

• **Лондондаги биринчи халқ кутубхонасининг асосчиси С.Фенкорнинг талаби билан китоб варақларини буклаган кишиларга нисбатан жазо чораси қўлланилган. Қонунга кўра, айбдорлар 7 йил қамоққа ҳужм қилинган.**

• **Париждаги Миллий кутубхонада сақланаётган қўлёзма дунёдаги энг қадимий китоб ҳисобланади. Ҳикматлар йиғинидан иборат бу китоб Мисрнинг Фива шаҳридан эрамиздан 2600 йил муқаддам топилган.**

• **Нью-Йоркдаги музейлардан бирида бўйи 3 метр, қалинлиги 1 метр, оғирлиги эса 125 кг келадиган дунёдаги энг катта китоб сақланмоқда.**

• **Энг кўп жилдли китоб «Француз энциклопедияси» бўлиб, у 1200 жилдан иборат.**

• **Марказий Осиё халқлари китобни қадим-қадимдан эъзозлаб келганлар. Ушбу ҳудуддаги дастлабки кутубхона II асрда Хоразмда фаолият кўрсатган.**

... Бахорнинг гўзаллиги табиатнинг сирли эртакларидан бошланади: тонг чоғи деразадан боқиб бир кечада оппоқ, пушти гулларга бурканган боғларнинг ифорида кўрасиз уни. Ариқлар лабидарга алпизларнинг хуш бўйларидан, қир-адирларга ёйилиб кетган қизғалдоқларнинг майин шабадада тебраниб, оламни мафтун этгулик чиройларидан топасиз кўклам тароватини... Бу хусну назокатнинг ҳаммаси табиат энг мохир мусаввир эканининг намоишидир. Бугун чаппар уриб гулга кирган бу боғлар, эртага ёз ҳарорати оғушида сархил неъматлар узатгучи мевазорга айланади. Кузги сариқ десаңгиз қизил, қизил десаңгиз жигаррангга кўзингизни қувнатиб, пойингизга сочилгучи япроқларнинг штир-штирида ҳам ажиб ҳарорат жам... Ана шу ҳарорат, завқ-заъқ юрагингизга ҳаёт ишқини солаверади. Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз, қип-қизил лолани кўрмоқ, кучоқ-кучоқ термоқ учун не-не манзиллар томон йўл оласиз. Лекин уни она замин бағридан юлиб олганингиз маҳал табиатнинг жонсиз мўъжизасига айланади қолади! Худди шунингдек, фаслларнинг неки

бизга аталган тухфалари бор, бандидан узилганидан сўнг узок умр кўрмоғи душвор! Аммо тасвирий санъатнинг «натюрморт» деб аталгучи жанри борки, ҳаётдан, гўзалликдан завқланишга йўналтирилгани билан ажралиб туради. Ва таъбир жоиз бўлса, табиат мўъжизаларининг икки дунё оралигидаги оний лаҳзаларини-да, яъни қувват олиб, сув ичиб тургучи томирларидан ажралган-у, ҳали сўлиб, «жон»ини йўқотмаган фурсатларини мойбўёқлар орқали «муҳрлай» олиш ймконини яратади. Бундай тасвирларга боққанингиз ҳамон нигоҳларингиз қувнайди, санъаткор истеъдодига таҳсин айтаверасиз.

Биз бугунги сабогимиз давомида ранг-тасвир санъатининг шундай мураккабликларини ўзида мужассамлаштиргучи натюрморт, аини кунда ушбу жанрда баракали ижод қилаётган Ўзбекистон Бадийи академияси аъзолари: Хусан Қосимов, Бахтиёр Олимхонов, Мурод Азлархўжаевдан иборат «Art-Trio» рассомлар гуруҳи ва уларнинг «Кўк олмалар» асари хусусида сўз юрита-

воёга етганмиз.

Расм чишишга қизиқишимиз борлигини сезган ота-оналаримиз, ўқитувчиларимиз шу йўналишда фаолият юритаётган тўғараққа жалб этишган. Мен шу ерда Хусан билан ўртоқ тутидим. Кўп ўтмай сафимизга Бахтиёр қўшилди. Болалигимни эсласам, ҳар доим учаламиз бирга юганимиз, чизганларимизни бир-биримизга кўрсатиб, таклифларимиз билан бойитганимиз, бир-биримизнинг меҳнатимиз ўзгалар томонидан юқори баҳоланса, худди ўзимизнинг ишимиздек суюнганларимиз ёдимга тушади. Ана шундай беғубор муносабат, самимий меҳр йилларнинг синовидан ўтди. Аввал билим юртида, сўнгра Камолиддин Бехзод

Mo'jiza qatidagi mo'jiza

жашлаштирканмиз, фикрлар ўртага ташланади. Албатта, ҳар кимнинг мушоҳадаларида қайсидир жиҳат устунлик қилади. Дейлик, биримизда композицияни танлай билиш, биримизда ишга хос ранглар уйғунлигини яратиш, яна биримизда асарнинг бадий савиясини оширишга хизмат қилувчи фикрлар теранлиги «Ғолиб келади» ва биз учаламиз томонимиздан бирдек тан олинган ана шу «устун»лики ижодий уринишимиз давомида қабул қилиб ишлаймиз. Биз учун ҳар қандай фикрлар тўқнашуви, таклифларнинг рад этилиши дўстона, ижодий баҳсдан бошқа нарса эмас!

— Билишимизча, Ўзбекистонда тасвирий санъат йўналишида сиз сингари гуруҳ тарзида ижод қилаётганлар учрамайди. Бошқа мамлакатларда шундай гуруҳлар иш олиб боришадиган воқифмисиз?

— Ҳа, иккинчи жаҳон уруши йиллари Россияда «Кукулиницы», яъни Куликов, Кук-

ЖОНСИЗ ТАБИАТНИНГ ЖОНЛИ ТАСВИРИ

— Сухбатимиз бошида ранг-тасвир санъатининг мустақил жанри сифатида XV–XVI асрларда Голландия ва Испанияда пайдо бўлган ва французча «Жонсиз табиат (натура)» маъносини англатувчи натюрмортнинг ўзига хос жиҳатлари хусусида тўхталас.

Ҳ.Қосимов: — Бу жанр асосан ранг-тасвир ва графика асарларида кенг қўлланилади ва унда гуллар, мевалар, сабзавотлар, қуш ва бақлиқлар, озиқ-овқатлар, турли предметлар ўз ифодасини топади.

Қадимги Мисрда деворга ишланган фрескаларда, эллинизм даври мозаикаларида, Хитойда қуш ва гуллар тасвири орқали VII асрлардаёқ натюрморт композиция бўлаги сифатида намоян бўла бошлаганини кўришимиз мумкин. Ўзбекистон ранг-тасвир санъатида эса бу жанрнинг илк унсурларини,

масалан, Афросиёб деворий расмларидаги вазадаги мевалар ва бошқа бир қатор тасвирий санъат намуналарида кўриш мумкин.

Мутахассислар мазкур жанрда яратилган асарларнинг инсонга икки кўринишда таъсир этишини исботлашган. Яъни, натюрморт кишини гўзалликка ошно этиб, ҳаётдан завқланишга, иштиёқ, илҳом билан меҳнат қилишга чорлайди. Агар унда мева-сабзавотлар, озиқ-овқатлар ўз аксини топган бўлса, кайфиятни кўтариб, ҳатто бемор кишининг ҳам иштаҳасини уйғотади. Натюрморт аини пайтда буюм ва жиҳозлар эгасининг шахсияти, диди, ижтимоий маъқеи ҳақида маълумот бериши билан ҳам эътиборлидир.

Натюрмортнинг икки тури мавжуд. Биринчиси — мустақил тарздаги натюрморт.

Тўртинчи сабоқ

Иккинчиси ёрдамчи ва тўлдирувчи натюрморт бўлиб, портрет ёки маиший жанрдаги асарга қўшимча детал сифатида қўлланилади.

— Маълумки, яратилган ҳар бир асарда рассомнинг шахсий қарашлари, ўзигагина хос истеъдоди, маҳорати ўз аксини топади. Шу нуқтаи назардан қараб, сизларнинг «Art-Trio», яъни учлик тарзида ижод қилишингиз кишини бироз таажжублантиради. Фикрларнинг бир-бирига қарама-қарши келиши, ўртага ташланган мулоҳаза ва таклифларнинг рад этилиши ишингизга салбий таъсир этмайдими?

М. Азлархўжаев: — Бизни санъатга муҳаббат топиштирган, дўстлаштирган, ижодий ҷамқору ҷаммаслақ, қадрдоқларга айлантирган. Учаламиз ҳам Тошкентда туғилиб,

номидаги миллий рассомлик ва дизайн институтида бирга ўқидик. Хусан бу орада бир мuddат чет элда таҳсил олиб қайтди. Лекин олис йўللар ҳам дўстлигимизга пугур етказмади. Биз ҳаммиса қалбан яқин яшадик ва ижод қилдик.

Б.Олимхонов: — Бирор мавзу устида ишлашни ре-

риянов, Николаевдан иборат учлик ижод қилган ва уларнинг бирлиги гоғда мураккаб даврда тезкор ва оммабоп асарлар яратилишига замин яратган. Аини кунда ҳам россиялик рассомлар орасида Виноградов, Дубовскийдан иборат гуруҳ фаолият юрятапти.

(Давоми 16-бетда.)

ESTETIK MADANIYAT — BARKAMOLLIK SHARTI

Апрел — estetika yo'nalishidagi fanlar oyilgini o'tkazish yuzasidan tavsiyalar

O'quvchi-yoshlarning ma'naviy tarbiyasida, estetika didi shakllanishi, go'zallik va nafosatni his etishi hamda ularni o'z qiziqishlariga mos kasbhunarga yo'naltirishda tasviriy san'at, chizmachilik, musiqa madaniyati va mehnat ta'limi fanlarining o'rni beqiyos. Shuni e'tiborga olgan holda aprel oyi estetika yo'nalishidagi fanlar oyilgini sifatida belgilangan.

Mazkur fan oyilgini samarali o'tkazish uchun quyidagi vazifalarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

— umumiy o'rta ta'lim maktablarida estetika yo'nalishidagi fan oyilgini burchaklarini tashkil etish, fanlarning o'ziga xos xususiyatlarini keng targ'ib qilish;

— o'quv-tarbiya sifatini, o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirish, qobiliyati va iste'dodini ro'yobga chiqarish;

— fan o'qituvchilarining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va

internet tarmog'idan oqilona foydalanish ko'nikmasini shakllantirish;

— mehnat ta'limi, musiqa madaniyati, tasviriy san'at darslarining sifati va samaradorligini oshirishda mamlakat hayotiga oid ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy va madaniy yangiliklardan foydalanish;

— fanlarni o'qitishda ilg'or pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish, har bir fan yo'nalishida o'qituvchilarning ilg'or tajribalarini maktab, tuman (shahar), viloyat, respublika miqyosida ommalashtirish;

— sinfdan va maktabdan tashqari ishlarining o'quv jarayoni bilan uzviyligini ta'minlash;

— "O'rgan-o'rgat" tadbirlari majmuasi asosida o'qituvchi va o'quvchilarning ijodiy hamkorligini rivojlantirishga e'tibor qaratish va boshqalar.

Roja asosida har bir fan yo'nalishida amalga oshirilgan ishlar oylik nihoyasida ko'rib chiqiladi va chorak yakunida

maktab metodika, pedagogika kengashlarida ham muhokama qilinadi.

Aytish joizki, oylik davomida mehnat ta'limi, tasviriy san'at va musiqa madaniyati fani o'qituvchilari o'rtasida "Ikkinchi iste'dod" ko'rik-tanlovi o'tkazish ularni o'z ustida ko'proq ishlashga undasa, o'quvchilar ishtirokidagi "Mahorat darslari" o'g'il-qizlarning ushbu fanlarga qiziqishini oshiradi. Shu bilan birga, fan yo'nalishlari bo'yicha tashkil etiladigan bayram kechalari, musobaqa tarzidagi turli tadbirlar oylikning qiziqarli, ko'tarinki ruhda, eng muhimi, samarali o'tishiga xizmat qiladi.

Tadbirlarga hammaning e'tiborini tortadigan o'ziga xos nom tanlash, mazmun-mohiyatini nam shunga moslashtirish fan oyilgini shukhi har bir qalbag kirib borishni ta'minlaydi. Jumladan, "Arzanda bo'lmang, pazanda bo'ling", "Sirli igna sohibasi", "Duradgorga nima ish bor?", "Kasblar

suhbati", "O'quvchining kasb tanlashida kimning roli katta: ot-ona, maktab, qobiliyat" va boshqa shu kabi mavzularda bayram kechalari, turli tadbirlar o'tkazish amalda kutilgan natijani beradi.

Oylik davomida haftaning har shanbasini "Ochiq eshiklar kuni" sifatida belgilab, bugungi kunda turli sohalarida ulkan muvaffaqiyatlarga erishayotgan, ijodkor, izlanuvchan, yoshlarga har jihatdan o'mak bo'la oladigan shaxslar bilan o'quvchilar o'rtasida uchrashuv, davra suhbat, ochiq muloqotlar o'tkazish fan oyilgini jonlantirib, mazmunan boyitadi.

Joylarda mavjud sharoit va imkoniyatlardan kelib chiqqan holda ushbu tavsiyalarni yanada boyitish mumkin. Bularning barchasi o'quvchilarning biror hunarga mehr qo'yishiga, badiiy-estetik didi va ongi o'sishiga xizmat qiladi.

Respublika ta'lim markazi

2013-2014 ўқув йили учун умумтаълим мактабларининг 1-, 4-, 6-, 7-синф ўқувчиларини дарсликлар билан таъминлаш мақсадида Халқ таълими вазирлиги томонидан ўтказилган 1-, 2-, 3-MRT-2013-рақамли Тендер савдоларида ғолиб бўлган нашриётлар
Р Ў Й Х А Т И

Лот	Дарсликлар номи	Таълим тили	Синфи	Адади	Ғолиб нарийётлар номи	29	Француз тили	барча тиллар учун ягона	6	40 344	«Ўзбекистон» НМИУ	
1-синф												
3	Она тили	Ўзбек	1	448 279	«Ўзбекистон» НМИУ	30	Физика	Ўзбек	6	423 021	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Русский язык	рус		63 412	«Ўзбекистон» НМИУ			рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Она тили (Ана тили)	қорақалпоқ		9 680	«Ўзбекистон» НМИУ			қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Она тили (Ана тили)	қозоқ		6 225	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Она тили (Эне тили)	киргиз		933	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Она тили (Забони модари)	тожик		6 964	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ	
4	Она тили (Эне тили)	туркман	1	979	«Ўзбекистон» НМИУ	31	Ботаника	туркман	6	911	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Ўқиш китоби	Ўзбек		448 279	«Ўзбекистон» НМИУ			Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Книга для чтения	рус		63 412	«Ўзбекистон» НМИУ			рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Ўқиш китоби (Oqiw kitabi)	қорақалпоқ		9 680	«Ўзбекистон» НМИУ			қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Ўқиш китоби (Oqu kitabi)	қозоқ		6 225	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Ўқиш китоби (Оқу китеби)	киргиз		933	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ	
9	Ўқиш китоби (Китоби хониш)	тожик	1	6 964	«Ўзбекистон» НМИУ	33	Тарих	киргиз	6	850	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Ўқиш китоби (Oquw kitabi)	туркман		979	«Ўзбекистон» НМИУ			туркман		911	«Ўзбекистон» НМИУ	
	Азбука этики	рус		63 412	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			Ўзбек		423 021	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
					«F. Ғулом» НМИУ			рус		53 034	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
					«F. Ғулом» НМИУ			қорақалпоқ		10 256	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
					«F. Ғулом» НМИУ			қозоқ		6 024	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
10	Мусиқа	Ўзбек	1	448 279	«Ўзбекистон» НМИУ	33	Тарих	тожик	6	7 909	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		рус		63 412	«F. Ғулом» НМИУ			киргиз		850	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		қорақалпоқ		9 680	«F. Ғулом» НМИУ			туркман		911	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		қозоқ		6 225	«F. Ғулом» НМИУ							
		тожик		933	«F. Ғулом» НМИУ							
		туркман		979	«F. Ғулом» НМИУ							
11	Тасвирий санъат	Ўзбек	1	448 279	«Ўзбекистон» НМИУ	33	Тарих	рус	6	53 034	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		рус		63 412	«F. Ғулом» НМИУ			қорақалпоқ		10 256	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		қорақалпоқ		9 680	«F. Ғулом» НМИУ			қозоқ		6 024	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		қозоқ		6 225	«F. Ғулом» НМИУ			тожик		7 909	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		тожик		933	«F. Ғулом» НМИУ			киргиз		850	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		туркман		979	«F. Ғулом» НМИУ			туркман		911	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
4-синф												
13	Ўқиш китоби	Ўзбек	4	423 021	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	35	Она тили	Ўзбек	7	422 317	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Книга для чтения	рус		53 034	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			Русский язык		47 622	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Ўқиш китоби (Oqiw kitabi)	қорақалпоқ		10 256	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			Қорақалпоқ тили (Ана тили)		10 046	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Ўқиш китоби (Oqu kitabi)	қозоқ		6 024	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			Қозоқ тили (Қазақ тілі)		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Ўқиш китоби (Оқу китеби)	киргиз		850	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			Киргиз тили (Кыргыз тили)		876	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Ўқиш китоби (Китоби хониш)	тожик		7 909	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			Тожики тили (Забони тоҷики)		7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
14	Ўқиш китоби (Kitobi хониш)	туркман	4	880	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	36	Адабиёт	Туркман тили (Turkmen dili)	7	911	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Ўқиш китоби (Oquw kitabi)	Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ			Адабиёт		422 317	«Шарк» НМАК	
	Она тили	рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ			Литература		47 622	«Шарк» НМАК	
	Русский язык	қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ			Адабиёт (Adebiyat)		10 046	«Шарк» НМАК	
	Она тили (Ана тили)	қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ			Адабиёт (Эдебиет)		5 589	«Шарк» НМАК	
	Она тили (Эне тили)	киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			Адабиёт (Адабият)		7 929	«Шарк» НМАК	
16	Она тили (Забони модари)	тожик	4	7 909	«Ўзбекистон» НМИУ	37	Инглиз тили	Адабиёт (Edebiyat)	7	911	«Шарк» НМАК	
	Она тили (Эне тили)	туркман		880	«Ўзбекистон» НМИУ			Инглиз тили		382 670	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
	Русский язык	тиллер учун ягона		448 940	«Ўзбекистон» НМИУ			Немис тили		7	61 927	«Ўзбекистон» НМИУ
		Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ			Француз тили			39 747	«Ўзбекистон» НМИУ
		рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ			Алгебра			422 317	«Ўзбекистон» НМИУ
		қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ						47 622	«Ўзбекистон» НМИУ
17	Математика	қозоқ	4	6 024	«Ўзбекистон» НМИУ	40	Алгебра	Ўзбек	7	10 046	«Ўзбекистон» НМИУ	
		тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ			рус		5 589	«Ўзбекистон» НМИУ	
		киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» НМИУ	
		туркман		880	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Ўзбекистон» НМИУ	
		Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ	туркман	911	«Ўзбекистон» НМИУ				
		рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ	Ўзбек	422 317	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ				
18	Табиатшунослик	қорақалпоқ	4	10 256	«Ўзбекистон» НМИУ	41	Геометрия	рус	7	47 622	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ			қорақалпоқ		10 046	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		5 589	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 929	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		туркман		880	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
		Ўзбек		423 021	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			туркман		911	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	
19	Одобнома	қорақалпоқ	4	10 256	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ	43	Зоология	Ўзбек	7	422 317	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		қозоқ		6 024	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			рус		47 622	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		тожик		7 909	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			қорақалпоқ		10 046	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		киргиз		850	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		туркман		880	«Янгийул полиграф сервис» МЧЖ			тожик		7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
20	Жисмоний тарбия	рус	4	53 034	«Ўзбекистон» НМИУ	44	Физика	туркман	7	911	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ			Ўзбек		422 317	«Шарк» НМАК	
		қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ			рус		47 622	«Шарк» НМАК	
		тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ			қорақалпоқ		10 046	«Шарк» НМАК	
		киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		5 589	«Шарк» НМАК	
		туркман		880	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 929	«Шарк» НМАК	
21	Мусиқа	Ўзбек	4	423 021	«F. Ғулом» НМИУ	46	Ўзбекистон тарихи	киргиз	7	876	«Шарк» НМАК	
		рус		53 034	«F. Ғулом» НМИУ			туркман		911	«Шарк» НМАК	
		қорақалпоқ		10 256	«F. Ғулом» НМИУ			Ўзбек		422 317	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		қозоқ		6 024	«F. Ғулом» НМИУ			рус		47 622	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		тожик		7 909	«F. Ғулом» НМИУ			қорақалпоқ		10 046	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		киргиз		850	«F. Ғулом» НМИУ			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
23	Она тили	Ўзбек	6	423 021	«Ўзбекистон» НМИУ	48	Информатика	тожик	7	7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Русский язык	рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Қорақалпоқ тили (Ана тили)	қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Қозоқ тили (Қазақ тілі)	қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Киргиз тили (Кыргыз тили)	киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			туркман		911	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Тожики тили (Забони тоҷики)	тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ			Ўзбек		422 317	«Шарк» НМАК	
24	Туркман тили (Turkmen dili)	туркман	6	911	«Ўзбекистон» НМИУ	48	Информатика	рус	7	47 622	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Адабиёт (1-қисм)	Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ			қорақалпоқ		10 046	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Адабиёт (2-қисм)	Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Адабиёт (Adebiyat)	қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Адабиёт (Эдебиет)	қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Адабиёт (Адабият)	киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			туркман		911	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
25	Адабиёт (Адабиёт)	тожик	6	7 909	«Ўзбекистон» НМИУ	48	Информатика	Ўзбек	7	422 317	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Адабиёт (Edebiyat)	туркман		911	«Ўзбекистон» НМИУ			рус		47 622	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Литература (1 часть)	рус		53 034	«Шарк» НМАК			қорақалпоқ		10 046	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
	Литература (2 часть)	рус		53 034	«Шарк» НМАК			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
26	Математика	қорақалпоқ	6	10 256	«Ўзбекистон» НМИУ	48	Информатика	туркман	7	911	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		туркман		911	«Ўзбекистон» НМИУ			туркман		911	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		Ўзбек		423 021	«Ўзбекистон» НМИУ							
27	Немис тили	барча тиллар учун ягона	6	61 590	«Чўлпон» НМИУ	48	Информатика	рус	7	47 622	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ			қорақалпоқ		10 046	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			туркман		911	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
28	Инглиз тили	барча тиллар учун ягона	6	390002	«Чўлпон» НМИУ	48	Информатика	Ўзбек	7	422 317	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		рус		53 034	«Ўзбекистон» НМИУ			рус		47 622	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		қорақалпоқ		10 256	«Ўзбекистон» НМИУ			қорақалпоқ		10 046	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		қозоқ		6 024	«Ўзбекистон» НМИУ			қозоқ		5 589	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		тожик		7 909	«Ўзбекистон» НМИУ			тожик		7 929	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	
		киргиз		850	«Ўзбекистон» НМИУ			киргиз		876	«Ўзбекистон» миллий энциклопедияси» ДИН	

РУЧКА-КОМПЬЮТЕР
УЧУН ПАТЕНТ

АҚШ патентлар ва савдо белгилари бошқармаси томонидан «Apple» компаниясига янги портатив компьютер учун патент берилди.

Янги лойиҳа кўп вазифаларни бажаришга қодир рақамли ручка-компьютер яратишни ўз ичига олади. Унда келтирилишича, ручка ташқи экран, микрофон, карнайча, акселерометр ва батареядан ташкил топади. Шунингдек, ундан сунъий йўлдош орқали GPS навигация тизими ҳамда мобиль алоқа тармоқларига уланиш қурилмалари ҳам ўрин олиши режалаштирилган. Ручка-компьютер қўлэмаларни ўқиши, овозли нутқни матн ҳолатига келтириши мумкин. Унинг фойдаланувчилари ручка дисплейи орқали ёзуви хабарларни, электрон хат ва бошқа маълумотларни ҳам кузатиб бориш имконига эга бўлади.

Янги қурилма вақт ўтиб, мобил телефонлари, электрон ёндафтар ва GPS-навигаторлар ўрнини эгаллаши таъкидланмоқда.

УЧУҚ МИЯ ФАОЛИЯТИГА ТАЪСИР
КЎРСАДАДИ

АҚШдаги Колумбия университетининг Тиббиёт маркази мутахассислари бир қатор вирусли юқумли касалликлар хотира ва фикрлашга салбий таъсир кўрсатади, деган қарорга келишди. Илгарироқ Муре Катан бошчилигидаги олимлар гуруҳи инфекцияларнинг юқиши ва инсульт хавфининг ошиши ўртасидаги боғлиқликни аниқлаган эди. Бу сафар эса мутахассислар хасталикнинг миёя фаолиятига қай даражада таъсир кўрсатиши борасида изланишлар олиб боришди.

Тадқиқотларга 70 ёш атрофидаги 1,5 минг нафар кексалар жалб этилди. Дастлаб уларнинг қон таҳлиллари олиниб, учуқни келтириб чиқарувчи герпес вируси, шунингдек, пневмонияга сабаб бўлувчи ва ошқозонда нохуш ҳолатни вужудга келтирувчи бактериялар миқдори аниқланди. Шундан сўнг тажриба иштирокчиларининг хотира, диққат ва нутқ фаолиятини текшириб кўриш учун тест олинди.

Тадқиқотчиларнинг «Neurology» журналида эълон қилинишича, лабда пайдо бўлувчи оддийгина тошма — герпес вируси миёя учун жиддий хавф туғдириши мумкин.

Изланувчилар бу борада аниқ қарорга келишга ҳали вақт борилини таъкидлашмоқда. Айни дамда вируснинг миёя фаолиятига қандай таъсир кўрсатишини аниқлаш борасидаги изланишлар давом эттирилмоқда.

ТАНЛАШ ИМКОНИАТИНИНГ
КЕНГЛИГИ СОВУҚҚОНЛИКНИ
ОШИРАДИ

Бирор дўконга қирар экансиз, маҳсулотларнинг ранг-баранглиги, хилма-хиллигидан кўзингиз қувнайди. Олдингизда бемалол танлаш имконияти бориладиган қувониб кетасиз. Бироқ Уорикс университети (Британия) психологлари фикрига кўра, ана шу қўлайлик эътибор ва диққатни сусайтирар экан.

Бундай қарорга келиш учун қуйидаги тартибда тажриба ўтказилди: бир неча кўнгилли маълум миқдорда пул солинган қутиларни танлаш лозим

бўлган ўйинда иштирок этди. Қутиларни очиш учун эса унга жойлаштирилган миқдорда пул тўланиши талаб этилди.

Ўйин бир неча усулда давом этирилди, бирида танлов қамайтирилди, бирида қутилар сони оширилди. Маълум бўлишича, вариантларнинг кўпчилиги кишининг танлаш имкониятига ўз таъсирини кўрсатмасдан қолмайди.

Тадқиқотчиларнинг «Psychonomic Bulletin and Review» журналида эълон қилинган мақоласида келтирилишича, агар ўйин икки донга қути билан амалга оширилса, иштирокчилар уларнинг ҳар бирини текшириб кўриш учун ўртача 12 марта уриниб кўради. Агар улар сони 32га бўлса бундай уринишлар сони 5тагача қамайдиган. Иштирокчи олдида танлов қанчалик кўпайса, у шунчалик совуққонлик билан текшира бошлаган.

Рухшунос Томас Хилнинг таъкидлашича, кенг танлов кўпчилиги учун катта имкониятларни аналатади. Улар қанчалик кўп бўлса, киши шунчалик камроқ таҳлил қила бошлайди. Олимлар яна бир муҳим жиҳатга эътибор қаратишди. Яъни, иштирокчилар, нисбатан камроқ танлов мавжуд бўлган ҳонадан камроқ қутилар жойлашган ҳонага кирганида, эҳтиёткорлик ва синчковликни сақлаб қолиб, уларни диққат билан текшириб кўришган.

БАЛИҚ БАЛАНД ТОВУШНИ
ЭШИТМАЙДИ

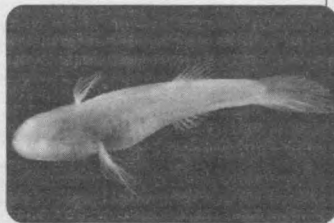
Биз одатда бирор сезги органининг сусайиши бошқасининг ривожланишига туртки бўлишини биламиз. Жумладан, кўзи оғизларнинг эшитиш органлари кучли ривожланган бўлади. Бироқ, табиатда истисно ҳолатлар ҳам бўлиб туради. Бир қатор ер ости сувларида яшовчи балиқлар нафақат кўрмайди, балки улар жуда ёмон эшитар экан.

Мэриленд университетининг (АҚШ) тадқиқотчиси Дафна Суарес ҳамкасблари билан биргаликда ана шундай балиқ турининг сезги органлари устида изланиш олиб борди. Ер ости қўлларида яшайдиган бундай балиқларнинг кўзи қоронғи муҳитга мослашган. Тадқиқотчилар балиқлар миясининг турли баландликдаги овоз тўлқинларига таъсирчанлигини текширишди. Маълум бўлишича, бундай балиқлар 800 герцлик нисбатан паст товушларни нормал қабул қилиб, юқори 2000 Гц овозларни умуман эшитмас экан.

Олимларнинг «Biology Letters» журналида ёзилишича, ер остида яшовчи балиқларда эшитиш ҳужайралари бошқаларига нисбатан 3 баробар кам ривожланган. Зоологлар буни гор ва ерости қўлларидаги баланд шовқинлар билан изоҳлашмоқда.

Бироқ олимлар бундай балиқларда кўриш ва эшитиш функцияси ўрнини қопловчи сезги орган мавжудлигини таъкидлашмоқда. Яъни, балиқларнинг ён тарафида сув оқими ва тебранишларини ҳис қилиш рецепторлари кучли ривожлангани маълум бўлди.

С.РУСТАМОВ тайёрлади.

JUMLADA JAHON

Германия пойтахти Берлинда мактаб автобуси ва микроавтобус тўқнашуви оқибатида рўй берган йўл-транспорт ҳодисасида жароҳат олган 11 ўқувчининг 9 нафари шифохонага ётқизилган.

Перунинг Арекипа шаҳри яқинида йўловчи автобусининг тоғ дарасига кулаб тушиши оқибатида 24 киши ҳалок бўлган, 18 нафари жароҳатланган, воқеа жойида эса қутқарув ишлари олиб борилмоқда.

Танзаниянинг йирик шаҳарларидан бири Дор-ус-Саломда 16 қаватли бионинг кулаб тушиши оқибатида 2 кишининг ҳалок бўлгани, 17 нафарининг жароҳатлангани, 45 фуқаронинг бедарак йўқолгани, ён-атрофдаги бир қанча биноларга эса жиддий шикаст етгани ҳақида хабарлар тарқатилди.

Испания пойтахти Мадрид шаҳридаги хонадонлардан бирида 30 йил давомида рўзгор буюми сифатида фойдаланиб келинган, вазни 100 килограмм метеорит парчаси борлиги ҳақида Геология институти ходимлари хабар топилди.

«Синьхуа» ахборот агентлигининг хабар беришича, Хитойнинг Мэджокунггар уезди яқинидаги олтин қазиб чиқариш компаниясига тегишли конларнинг бирида ўпирилиш юз бериб, бир неча ўн нафар ишчи тупроқ остида қолиб кетган, ҳодиса жойида эса қидирув-қутқарув ишлари олиб борилмоқда.

«The Independent» нашрининг маълум қилишича, Британиянинг Манчестер шаҳри суди ўз ота-онасининг ўлимида айбдор деб топилган 46 ёшли фуқаро Стивен Седдонни умрбод қамоқ жазосига маҳкум этди.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети қошидаги 3-сон академик лицей жамоаси академик лицей ўқитувчиси З.Абдуллаевага отаси

ТОҶИР отанинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Замонавий технологиялар татбиқ этилмоқда

Бугунги кунда юртимизда саноатнинг турли соҳалари жадал тараққий этиш баробарида ёнгинларни бартараф этишнинг янгича механизмлари, замонавий асбоб-ускуналарга бўлган талаб кескин ошди. Жумладан, қуқунли автоматик ёнгин ўчириш тизимлари ҳам бир қанча бино ва иншоотла-

римизни муҳофазалашда қўлланиб келинмоқда. Уларнинг бир қатор афзалликлари мавжуд бўлиб, сув, қўпик, газли ёки галоидланган моддалар ўчириш қийин бўлган мураккаб ёнгинларда ҳам самарали таъсир кўрсатади. Ёнгин содир бўлганда автомат тарзда иссиқлик қўлфи парчалангани

ва қурилма ишга тушиб, қисқа фурсатлар ичида ёнгин бартараф этилади. Бу каби замонавий техникалар ёнгин хавфсизлиги ходимларининг оғирини енгил қилмоқда.

Азиз СУЛЕЙМАНОВ,
28-ХЕҲК инспектори, сержант

Gurung

Кунларнинг бирида эпчил тулкига кўзи тушган бўри у билан дўстлашгиси келибди. "Бундай абжир хайвон билан овга чиқсанг, овинг бароридан келиши тайин. Мен кучли, у эса эпчил". Бўри шундай ширин хаёллар билан тулкига яқин бориб, унга дўстлик таклиф қилибди:

— Тулкивой, кел, иккимиз дўст бўлайлик. Шу кунлари ёлғиз ов қилиш қийин бўлиб қолди. Бирлашсак, ҳеч бир хайвон бизга бас кела олмайди.

Тулкига ҳам бу гаплар маъқул тушибди. Шундай кучли хайвон менга дўстлик таклиф қилиб турибди. Йўқ десам бўлмас, деб ўйлабди.

Шундай қилиб, бўри билан тулки дўст бўлишибди. Уддабурон ва эпчил тулки қалтис вазиятларда ҳам хавф-хатарни писанд этмай ов қилишга ўрганган экан, аммо хатарли жойларда ов қилиб ўрганмаган бўри ўзининг кўполлиги, бефаросатлиги билан тузоққа тушиб қолаве-

бўлди", деб ич-ичидан суюнибди. Буни қарангки, тулки ўрмонда ҳақиқатан овчига дуч келиб қолиб ундан қочиб бир катта чинорнинг қавагига кириб жон сақлабди. Тулки овчининг ити ис олиб изимдан келиб қолади, деб тонггача дир-дир қалтираб чиқибди. Тулки паноҳ топган чинор қавагига қароқчилар ўғирлаган олтин қумларни беркитишган экан. Тулкининг суюқ мумга ботирилган думига ҳалиги олтин қумлар чиппа ёпишиб қолибди. Бундан беҳабар тулки ғира-шира тонг қоронғусида уйига қараб йўл олибди. Одатда тулкининг кичкинагина бўлса ҳам деразаси йўқ уйи қуёш тепага кўтарилган думиғича қоронғи бўлар экан. Шу кунги уйига кирган тулки хайронлар қолибди. Ҳали кўча қоронғулик кўйида бўлишига қарамай, унинг қулбаси худди кундузгидек ёп-ёруғ эмиш. Тулки у ёнига қараб, бу ёнига қараб ёруғлик қаёқдан келаётганини билолмабди. Охири, бу ёруғлик думидан таралаётганини сезиб

ТУЛКИ БИЛАН БҮРИ

Ertak

рибди. Хуллас, бу иттифок бўри кутганидек натижа бермабди. Шунга қарамай, тулки дўстлик шартини адо этиш учун жонини хавф-хатарга қўйиб бўлса-да, бўрини қутқаришга ҳаракат қилар экан.

Кунларнинг бирида бўри билан тулки яна овга чиқибди. Тулки "Ҳар қадамда овчи қўйган тузоқ бўлиши мумкин. Жуда эҳтиёткор бўлайлик", дейишига қарамай бефаросат ва очқўзлиги туфайли бўри яна тузоққа тушиб қолибди. Бу гал бўрини қутқариб қолишини илоҳи бўлмабди. Тулки чор-атрофдаги хайвонларни ёрдамга чақириб қанча увулламасин, бўрини тузоқдан қутқариб қоладиган мард топилмабди. Тонгда тузоққа тушган бўри шу кўйи кечгача қолиб кетибди. Ҳали ҳам унинг бахтига шу кунги овчи ўрмонга келмабди. Тунда тасодифан шу томонга йўли тушган каламуш бўрини бир кунлик емиш эвазига тузоқдан қутқарибди.

Шу кундан бошлаб бўри яна ёлғиз овга чиқадиغان бўлибди. Тулкини ёнига яқинлаштирмабди ҳам. Овчининг тузоғида қолдириб кетгани учун уни жазолашни кўнглига тугибди.

Товуқ ўғирлагани қишлоққа бориб қолган бўри қурувчилардан қолган ярим челақ суюқ мумни кўриб, ўзича тулкидан ўч олиш режасини тузибди. У, гўё тулки билан ярашмоқчи бўлгандек, уни зиёфатга таклиф қилибди. Бўри гина сақламай меҳмондорчиликка чақираётганидан қувонган тулки айтилган вақтда зиёфатда ҳозир бўлибди.

Бўри "дўсти"нинг олдида аввалига энг сара узумлардан қўйиб меҳмон қилибди. Сўнг узум шарбатидан келтириб, роса сийлабди. Ҳеч нарсадан хабари йўқ тулки тўкин дас-турхон атрофида яйрабди. Бўри у тўйиб овқатланиб, уйкуга кетишини пойлаб зиёфатни узоқ чўзибди. Ниҳоят, бўри кутганидек, "дўсти" уйкуга кетибди. Шунда бўри тулкининг думини суюқ қора мумга ботириб олибди-да, уни уйғотиб "Биз томонга овчи келмоқда, тезроқ қочиб қолайлик", деб увуллаб бошлабди. Уйқусираб ўрнидан турган тулки бўрининг усадан чиқиб ўрмон ичкарисига қараб қочибди. Бўри эса "Тулкини боладим, унинг қоп-қора мум суртилган думини кўрган хайвонлар уни роса мазах қиладиган

қолибди. У думига ёпишган олтин қумларни ювиб, бир жойга тўплаган экан, анча-мунча чиқибди. Тулки бу олтин қумларни пуллаб, бемалол ўзига янги уй қуриб олиши мумкинлигини ўйлаб суюнибди. Эртасигаёқ уй қуришга киришиб кетибди. Уй тайёр бўлгач, уни ясатиш учун жиҳоз хариб қилишга тушибди. Буни қарангки, унинг уйи билан бозор орасида чопиб, ҳали уни, ҳали буни сотиб олаётганини кўрган қўшниси Тулкихон унга тегишга рози бўлибди. У қачондан буюн Тулкихоннинг розилигини ололмай юрган экан.

Дарров тўйга ҳозирлик бошланиб кетибди. Бу гаплардан хабар топган очкўз Бўри аразини ҳам унутиб, тўйга чопибди. Янги уй ёнида қувончдан кўзлари ёнган Тулкини кўрган Бўри уни қутлаб, тўёна учун келтирган бир жуфт кўёни қўлига тутқазиб, қандай бойиб кетганини сурштира кетибди. Тулки Бўрининг шумликларида беҳабар, овчидан қочиб, чинор қавагига жон сақлаганини, у ердаги олтин қумлар думига ёпишиб қолганини, ана шу олтин қумлар туфайли бойиб кетганини бирма-бир гапириб берибди.

Бу хангомани эшитган Бўри Тулкининг тўйи тугагини ҳам кутмай, ўрмондаги у айтган чинорни қидириб кетибди. Чинорни топган, қавагига кириб, кўпроқ олтин қумларга эга бўлиш учун у ёққа-бу ёққа ағанабди. Бир пайт бутун бадани қизиб, қичий бошлабди. У бадани қичишига тоқат қилолмай қавақдан қишига мажбур бўлибди. Бўри чиқши билан уни пойлаб турган қароқчилар: "Ҳали сенми, бизнинг бойлигимизга эга чиқмоқчи бўлган муттаҳам", дея уни дўппослай кетишибди. Қароқчилар қўлидан бир амаллаб қутулган бўри орқасига қарамай иш-тоб билан қочар экан, ўзига-ўзи дебди: "Бу Тулки қавақдаги олтинларни қўриқлашга шунча хизматкор ёллабдими, демак, унинг бойлиги битмас-туганмас бўлса керак. Яхшиси, энди у билан эҳтиёт бўлиб гаплашганим маъқул".

Шундай қилиб, болажонлар, Бўри очқўзлиги, дўстининг яхшилигига ёмонлик билан жавоб қайтаргани туфайли шундай жазоланган экан.

Donish chirog'i

ҲАММАДАН БАХТЛИ ОДАМ КИМ?

Бузургмехрнинг саволлари ва устозининг жавоблари:

— Дунёда энг қимматли нарсалар нима?

— Тан сихатлик, бойлик ва хотиржамлик.

— Ишларимни кимга топширсам хотиржам бўлам?

— Ҳасадсиз дўстинингга топширсанг хотиржам бўласан.

— Қайси вақтда қандай ишлар қилишим керак?

— Ёшлигингда илм ўрган, кексаликда яхши ишлар билан шуғуллан, бошқа вақтларда эса ўз ишинг билан бўл.

— Кишилар олдида нимани сўзламаслик лозим?

— Кишилар олдида ўз хунаридан сўзлайвер, иш ва ўзини мақташ номақбул одатдир.

— Ёшларга ва кексаларга қайси фазилатлар лозим?

— Ёшларга шарм-ҳаё, ишда жасорат, кексаларга мулойимлик.

— Буюк кишилар нима қилишлари керак?

— Яхши билан ёмонни фарқ қилишлари ва ишни ишбилармонларга топширишлари керак.

— Кимдан ҳазар қилиш лозим?

— Мақтанчоқдан, чақимчидан ҳамда бойиб

олган ҳасиддан.

— Кимни сахий деса бўлади?

— Бировга бир нима бергани учун қувонадиган кишини.

— Кишини нималар обрўсизлантиради?

— Бахилик, мағрурлик, манманлик, хотинқизлар учун эса шармсизлик ва эрларига ёлғон сўзлаш.

— Кимни бадбахт дейиш керак?

— Такаббур одамни.

— Дунё неъматлари нима билан топилади?

— Илм-хунар, меҳнат, қаноат ва шукроналик билан.

— Нима қилсам табиғга муҳтож бўлмайман?

— Оз есанг, оз гапирсанг, оз ухласанг ва бўлмағур ишларга қўл урмасанг.

— Энг оқил киши ким?

— Кўп билиб, оз сўзлайдиган киши.

— Хорлик нимадан пайдо бўлади?

— Дангасалик ва бузқўчиликдан.

— Хафагарчиликка сабаб нима?

— Ёлғизлик.

— Ном чиқариш нимадан бўлади?

— Ўз ишида хушёрликдан.

— Ақлли кишилар нимадан пушаймон бўладилар?

— Ўз ишларидаги шовқалоқликдан.

— Ҳамиятни нима йўқотади?

— Таъмағирлик.

— Одобнинг э. яхши амали нима?

— Тавозе.

— Асли тавозенинг ўзи нима?

— Кишилар билан хушмуомалада бўлиш ўз мартабасида камтар бўлиш, қир ва худбинликдан қўл тортиш.

— Дунёда ҳаммадан бахтли одам ким?

— Ўзини саховат билан безаган, ростдан бошқани сўзламайдиган ва дунёга ҳирс қўймаган одам.

— Ёмон дўстнинг белгиси нима?

— Ёмонликка суд-раш, сирни ошкор эти. ва иш ўтгандан кейин «Бундай қилиш керак эди», дейиш.

— Нолойқ иш қилган дўстдан қандай қилиб қутулса бўлади?

— Зиёратига кам борсанг, ҳол-аҳволдан хабар олмасанг ва учраб қолганда бирор ҳолат сўрасанг нокас дўстингдан осонгина қутуласан.

— Кимларга яхшилик қилиш керак?

— Биринчи галда ақл эгаларига ва фозил кишиларга.

ЭЪТИҚОД ВА ИНОНЧЛАР

Эрта баҳорда какку кўрган одам унинг сайрашини эшитган замон ердан бир ҳовуч тупроқ олиши керак. Шундай қилинса, йил баракали келар эмиш.

***

Эрта баҳорда лайлакни кўриш бахтдан нишона. Лайлак қайси томондан кўринган бўлса, ўша томондан келган одам қишлоққа қут-барака келтираркан.

***

Қалдирғоч, тўрғай, каптар ин кўрган хонадонга қут келади.

***

Янги туғилган ойни кўрганда:

Ой кўрдим, омон кўрдим,
Ўзимга имон кўрдим, —

деб дуо ўқилган.

НАВРЎЗ ҲИКМАТЛАРИ

Яхши одам кўзидан маълум,
Яхши йил Наврўзидан.

***

Хут кирди, ер остига дуд кирди.

***

Баҳорги ҳаракат — қузги баракат.

***

Баҳорнинг бир куни йилга татир.

***

Март экини мард экан.

***

Улус куни қутли бўлса,
Тўрт тулик сутли бўлар.

(Улус куни—Наврўз; тўрт тулик—қорамол, қўй, туя ва эчки.)

***

Улус куни барака берсин,
Ёмонлик ерга кирсин.

***

Наврўз куни қари-ёш
Қучоқлашиб кўришсин.

***

Қўқ қарғанинг келиши —совуқнинг тугаши.

***

Ҳамал йиғлоқ — савр қурғоқ.

СИРДАРЁЛИКЛАРНИНГ ШАШТИ БАЛАНД

“Universiada-2013”

Хабарингиз бор, 2009 йили Сирдарё вилояти умумтаълим мактаблари ўқувчилари ўртасида мунтазам равишда ўтказилган «Умид ниҳоллари» спорт ўйинлари га мезбонлик қилган эди. Мазкур спорт байрами баҳонасида Гулистон шаҳрида кўлаб спорт мажмуалари қурилиб, мавжуд спорт иншоотлари қайта таъмирланди. Натижада вилоят ахли, айниқса, ёшлар учун спорт билан мунтазам шуғулланиш учун барча шароитлар яратилди. Шу боис ўнгги йилларда сирдарёлик ёшлар республика мусобақаларида фаол иштирок этиб келмоқда.

Хусусан, бу йил Бухоро шаҳрида бўлиб ўтадиган талаба-ёшларнинг Универсиада спорт ўйинларидан ҳам сирдарёлик спортчиларнинг умиди катта. Гулистон давлат университети терма жамоаси “Универсиада-2013” мусобақалари га муносиб тайёргарлик кўриш мақсадида ўтган йилнинг октябр ойи данок машғулотларни қатъий тартиб асосида шлаб юборишган.

Универсиада спорт мусобақалари дастури га киритилган спорт турлари бўйича университетда тўғрақлар ташкил этилган. Улар да етакчи мураббийлар машғулотларни олиб бормоқда. Мазкур тўғрақларда жами 200 нафардан зиёд талаба-спортчи жисмоний, техник-тактик ва рухий тайёргарликдан ўтмоқда. Машғулотлар университет спорт базаси, “Алпомиш” спорт

мажмуаси, 4-ТИП болалар спорт мажмуаси ҳамда Гулистон шаҳар болалар ва ўсмирлар спорт мактабида куни га 2 мартадан ўтказилапти.

Этиборлиси спортчи талабалар ўртасида ўзаро рақобат муҳитини ҳосил қилиш мақсадида 2012 йилнинг ноябрь ва декабрь ойларидида спортнинг айнан Универсиада дастури га киритилган 12 тури бўйича Университет соврини учун “Олтин куз” мусобақалари ташкил этилди. Қизгин курашларга бой тарзда ўтган мусобақаларда янги-янги номлар кашф этилди, спорт турлари бўйича жамоалар шакллантирилди.

Бундан ташқари, футбол, волейбол, баскетбол, стол тенниси, кураш ва бошқа спорт турлари бўйича ҳам факультетлараро мусобақалар мунтазам ўтказиб келинмоқда. Таҳрибли

мураббийлар кўмагидаги машғулотлар спортчиларга назарий билим ва кўникма ҳосил қилишда дастуриламал бўлса, мусобақалар ёш спортчиларнинг амалий, рухий жиҳатдан шаклланишида ҳам бош омил бўлмоқда. Жумладан, вилоятдаги кўзга кўринган жамоалар, мактаб ва коллежларнинг спортчи ёшлари билан ўртоқлик учрашувлари ўтказиб турилибди.

Ёдингизда бўлса, 2010 йили Универсиада спорт ўйинлари Андижон шаҳрида бўлиб ўтган ва унда вилоят спортчилари жами 12та медал жамғарган эди. Спорт билан шуғулланиш учун яратилаётган шароитлар, имкониятлар кун сайин яхшилиниб бораётгани, футбол, волейбол, кўл тўпи ва баскетбол бўйича Бухорога бериладиган йўлланмалар учун пойтахтимизда Тошкент шаҳри ва Тошкент ҳамда Сирдарё вилоятлари жамоалари ўзаро мусобақалашади. Мазкур баҳслар ўз якунига етгач, Сирдарё вилоятининг Бухоро шаҳрига йўл оладиган спорт делегацияси таркиби тўла шакллантирилади.

ҳамда Ж.Эгамбердиев, В.Мамедов, А.Козлов, Д.Абдурасулов, Р.Абдурахмонова каби ўнлаб умидли ёш спортчи-талабалар ҳар қандай рақиб билан тенгма-тенг кураша олишига мураббийлар ишонч билдиришмоқда.

— Айни пайтда терма жамоа сафи га аъзо бўлган талаба-спортчиларга кенг имкониятлар яратиб берилган, — дейди жисмоний тарбия ва спорт кафедраси мудири Ш.Сарибаев. — Улар шу кунларда 7—10 апрел кунлари Тошкент шаҳрида ўтказиладиган Универсиада спорт ўйинларининг худудий саралаш босқичи мусобақаси га тайёргарлик кўришмоқда. Маълумки, футбол, волейбол, кўл тўпи ва баскетбол бўйича Бухорога бериладиган йўлланмалар учун пойтахтимизда Тошкент шаҳри ва Тошкент ҳамда Сирдарё вилоятлари жамоалари ўзаро мусобақалашади. Мазкур баҳслар ўз якунига етгач, Сирдарё вилоятининг Бухоро шаҳрига йўл оладиган спорт делегацияси таркиби тўла шакллантирилади.

Бойжигит АБДУЛЛАЕВ
Сирдарё вилояти

ТУРТИНЧИ ИМКОНИЯТ

Теннис бўйича Майамида давом этаётган «Sony Open Tennis» халқаро турнири финалчилари номи маълум бўлди: америкалик Серена Уильямс россиялик Мария Шарапова билан беллашади.

Шарапова ярим финал чида сербиялик Елена Яковични икки сет натиқаси га кўра, 6:2, 6:1 ҳисобида енгди. Муҳлисларни ҳаққонда ўшлаб турган учрашув 1 соат 3 дақиқа давом этди.

Шу тариқа Мария мазкур турнирда қатораси га учинчи марта финал га чиққан теннисчи га айланди. 2012 йили у хал қилувчи баҳда Агнешке Радваньска ютқазганди, ундан олдин эса Викториа Азаренко тўсиғидан ўтолмаганди. Умумий ҳисобда Мария Майами турнири финали га 4 марта етиб келган, бироқ ҳали ғолиблика эришолмаган.

Унинг бу сафарги рақибаси — ўшбу турнирнинг 4 қарра ғолиби Серена Уильямс. Ютқ жамғармаси 5 миллион доллар га тенг халқаро турнирнинг хал қилувчи матчи бугун ўтказилади.

РЕКОРДГАЧА 6 ЮТУҚ КЕРАК

Миллий баскетбол ассоциациясининг мунтазам чемпионати иштирокчиси «Майами Хит» жамоаси қатораси га 27 учрашувда ғалаба қозониб, муҳлисларини қувонтиришда давом этмоқда.

Сўнгги матчида майамиликлар «Чикаго Буллс» жамоаси меҳмони бўлиб, рақибларини 97:101 ҳисобида мағлубиятга учратди. Учрашунинг энг сермахсул ўйинчиси «Майами» ҳужумчиси Леброн Джеймс деб топилди. Биргина унинг сабҳаракатлари овозига клуб 32 очко жамғарди.

«Майами»нинг ғалабалли серияси 3 феврал кун «Торонто Рэпторс» жамоаси га қарши келган баҳс билан бошланганди. Ҳозирча МБА мунтазам чемпионати рекорди «Лос-Анжелес Лейкерс» га тегишли: 33 ғалаба (1971/72 йилги мавсумда).

ПОНДОНДА ШАХМАТ КЕЧАЛАРИ

Лондонда шахмат бўйича чемпионлик тожига даъвогар гроссмейстерлар ўртасидаги мусобақаларнинг 11-тур баҳслари бўлиб ўтди. Унда бир қатор қутилмаган натижалар ҳам қайд этилди.

Турнир ғолиблиги га асосий даъвогар бўлиб турган норвегиялик шахматчи Магнус Карлсен Александр Гришук билан дураңга имзо чекди. Украиналик Василий Иванчук ва исроиллик Борис Гельфанд ўртасидаги ўйинда ҳам ғолиб аниқланмади. Владимир Крамник эса озарбойжонлик Теймур Ражабовни мағлубиятга учратди.

11-турдан кейин қўчи қўйидаги кўринишга келган: Карлсен (7,5 очко), Крамник (7), Аронян (6,5). Эслатиб ўтамиз, мазкур икки даврага бўлиган турнирнинг якуний ғолиби бўлидан-тўғри шахмат тожи соҳиби Бишванатан Анадча қарши дона суриш ҳуқуқини қўлга киритади.

реклама • эълон • реклама • эълон

Тошкент шаҳри, Яккасарой туманидаги 155-мактабга таълим муассасаси биносининг том қисмини капитал таъмирлаш учун ТЕНДЕР ЭЪЛОН ҚИЛАДИ.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Маҳмуд Таробий кўчаси, 33-уй.
Телефон: (8-371)255-68-63.

Тошкент шаҳри, Яккасарой туманидаги 273-мактабга таълим муассасаси биносининг том қисмини капитал таъмирлаш учун ТЕНДЕР ЭЪЛОН ҚИЛАДИ.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Чопонота кўчаси, 20-А уй.
Телефон: (8-371)253-29-87.

Тошкент шаҳри, Яккасарой туманидаги 6-мактабга таълим муассасаси биносининг том қисмини капитал таъмирлаш учун ТЕНДЕР ЭЪЛОН ҚИЛАДИ.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Аҳмад ал-Фарғоний кўчаси, 19-А уй.
Телефон: (8-371)253-56-43.

СПОРТЧИЛАРИМИЗ ҲАҚИДА АСАРЛАР ЯРАТИЛСА...

Президентимиз Ислам Каримовнинг Ўзбекистон болалар спортни ривожлантириш жамғармаси Ҳомийлик кенгашининг мажлисидаги маърузасини диққат билан тингладик.

Унда Юртбошимизнинг: “Мен спорт соҳасида шундай марраларни қўлга киритаётган болаларимизни бугунги кунда мамлакатимизда катта куч бўлиб майдонга чиқаётган миллионлаб Ўзбекистон ёшларининг муносиб вакиллари, деб биламан. Айнан ана шундай азму шижоатли ўғил-қизларимиз ўз ютуқлари мисолида бошқа мингминглаб тенгдошларига ибрат бўлади, керак бўлса, уларни ҳам катта мақсадлар йўлида руҳлантиради. Бу эса ўзбек халқи бугунги кунда тобора кескинлашиб бораётган рақобат шароитида ҳеч қачон ҳеч кимдан кам бўлмайдиган, деган ҳақиқатни яна ва яна бир бор амалда тасдиқлаб беради”, деган фикрлари бугун шу йўлда иш олиб бораётган ҳар бир юртдошимиз учун дастуриламал бўлиб хизмат қилади.

Дарҳақиқат, мамлакатимизда спортга, айниқса, болалар спортига катта эътибор берилаяпти. Бунинг ижобий нати-

жасини барчамиз кўриб-билиб, гувоҳ бўлиб турибмиз. Ўзбекистон спортчиларини бутун жаҳон танимоқда, халқро жамоатчилик ёшларимизнинг иқтидорини, салоҳиятини тан олаяпти, уларни ўзларига жиддий рақиб сифатида эътироф этмоқда! Бу қалбимизда оламолам фаҳр-ифтихор туйғусини жўш урдиради. Шунинг баробарида кўнгилларда бир иштибоҳ пайдо бўлади. Пеле, Мухаммад Али, Марадона каби жаҳонга машҳур спортчилар ҳақида кўп ва хўб эшитганмиз. Улар ҳақида жилд-жилд бадий асарлар ёзилган, қизиқарли ва таъсирчан кинофильмлар яратилган. Бугун энг нуфузли мусобақаларда муносиб қатнашиб, юрт байрогини дунё узра баланд кўтарган спортчиларимиз жуда кўп. Бироқ улар ҳақида ҳозирча бирор-бир салмоқли бадий асар ёзилгани ёхуд мазмунли фильм ишланганини эслолмаймиз. Ҳолбуки,

Taklif

Миржалол Қосимов, Мухаммадқодир Абдуллаев, Рустам Қосимжонов, Равшан Эрматов, Артур Таймазов, Ришод Собиров каби спортчиларимизнинг ҳаёти ва фаолияти, улар эришган натижалар ҳар қандай жанрдаги бадий асарга етарли манба бўла олади. Фақатгина иходкорларимиз чинакам хайрихоҳлик, илҳом билан ишга киришсалар, бас.

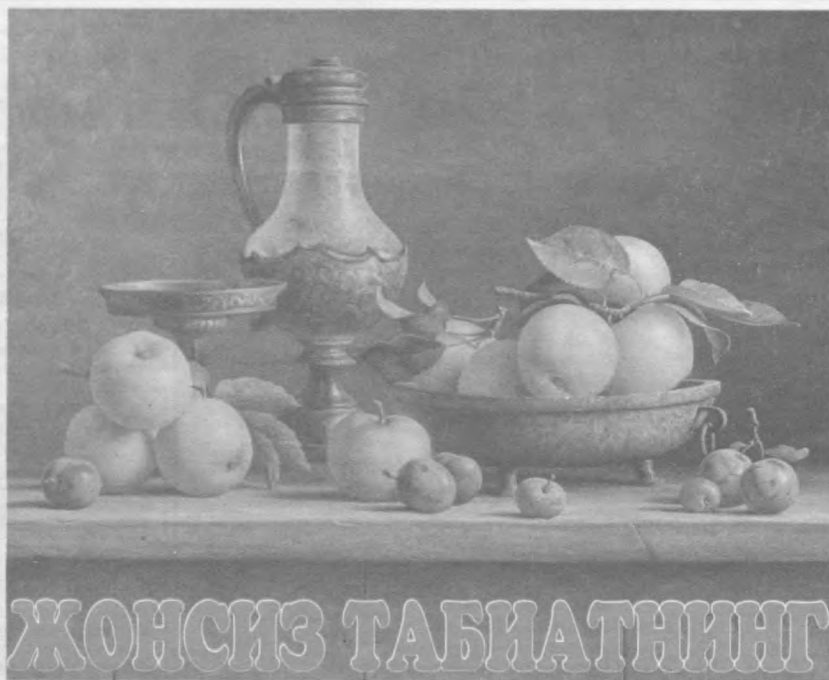
Адабиёт дарсларида ўзимизнинг спортчиларимиз ҳақида ёзилган бадий асарларни ёш авлодга ўқитсак, бу уларнинг янада юксак марраларни эгаллашларига ижобий таъсир кўрсатиши шубҳасиз. Шу орқали ўқувчи-ёшларнинг ҳам адабиётга, ҳам спортга қизиқиши ва иштиқини ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаган бўламиз. Умид қиламизки, 2013 йил худди шундай элимиз, ёш, навуқрон авлод орзиқиб қутаётган асарларга бой бўлади.

Шоҳида УБАЙДУЛЛАЕВА,
Ҳузур туманидаги
50-мактаб ўқитувчиси,
Халқ таълими аълочиси

(Давоми. Боши 11-бетда.)

— Ижодкорнинг, хусусан, рассомнинг ютуғи шундаки, табиатнинг бошқалар нигоҳи илғай билмаган гўзалликларини кўра олади, завқланади ва ана шу ҳароратни бошқаларга ҳам улашишга эришади. Илҳом ва меҳнат маҳсули ўлароқ қоғозга кўчиб, санъат асарига айланган «Кўк олмалар» номли натюрмортингиздан кўз узолмайин, ижодий жараёнинг кечишига қизиқасан киши...

Х.Қосимов: — Табиат ниҳоятда уста чевар. Ундан ўтказиб бирор нарсани яратиш мушкул. Кўриб турганингиз олмалар, олхўриларни боғдан қандай узилган бўлса, шундайлигича тасвирлашга уринилган. Тўғри, келтирилганида олмаларнинг сони камроқ ёки кўпроқ бўлган бўлиши мумкин, аммо кўриниши худди шундай эди! Бирор асар устидан ишлаш учун ўтирилгунга қадар бўлган жараён ишнинг муваффақиятли чиқишига замин яратади. Биз ўзимизни хайратлантирган, юрагимизни «жиз» эттирган, асарга асос бўлгучи деталлар — предметлар, мевалар, гуллар, буюм ва жиҳозларнинг чизгиларини қоралаб қўямиз. Керак бўлса, суратга тушириб оламиз. Кези келганда, «бисот»имизни ўртага «тўкиб» кенгашамиз. Дейлик, «Кўк олмалар»даги олмани айнан шундай тасвирлаш фикри

ЖОНСИЗ ТАБИАТНИНГ ЖОНЛИ ТАСВИРИ

биримиздан, асарга олхўрини ҳам кирийтиш яна биримиздан, вазани қўшиш эса учинчимиздан чиққан бўлиши мумкин.

М.Азлархўжаев: — Лекин бу асосийси эмас, гап унинг борича мухлисида етказилишида. Бу асарда мақсадимиз табиатнинг гўзал неъматини — олмаларни биринчи планга олиб чиқиш тасвирлаш бўлган. Шунинг учун орқа фонида холисроқ, совуқроқ ранглар ишлатилган. Агар фonga чиройли, ёрқин ранглар танланганида биринчи пландаги

кўринишга ҳалақит берар, эътиборни чалғитар эди. Айни пайда вазасиз фақат олмаларнинг ўзини бериш ҳам композицион уйғунликни йўқотар, асарнинг қийматини пасайтирарди, бизнингча.

— Асарга қадимий ваза тасвирининг киритилиши кўк олмаларнинг бўртиб кўринишига хизмат қилганими ёки... Олхўриларнинг ҳатто чанги деймизми, гардларигача суратга туширилгандек намоён этилиши кишини хайратлантиради.

Б.Олимонов: — Натюрморт жанрининг яна бир ўзига хослиги, ўз зиммасига фалсафий, мажозий маъноларни юклатадек вазифани олмайди. Ижодкор асарда ифодасини топаётган натуранинг бор

«Art-Trio» гуруҳи яратган асарлар бир неча бор республикамиз миқёсида, Туркия, Франция, Германия, Япония сингари мамлакатларда бўлиб ўтган кўргазмаларда муваффақиятли намойиш этилди. Уларнинг ижодий ишлари Темурийлар тарихи давлат музейи, «Алпомиш» спорт саройи, Олимпия шон-шухрати музейи, Ёш томошабинлар театри фойеси каби маданий масканлардан ўрин олган. Ва ижодий жараёнлар давом этмокда.

Ойбуви ОЧИЛОВА

Ma'rifat

ТА'СИ ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ та'лими
вазирлиги, Ўзбекистон Олий
ва о'рта махсус та'лим
вазирлиги, Ўзбекистон
Та'лим, fan ва
маданият ходимлари
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYO-
ROV, Farrux JABBOV (bosh
muharrirning birinchi o'rinbosari),
Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib),
Husan NISHONOV (bosh muharrir
o'rinbosari), Nurlan USMONOV
(bosh muharrir o'rinbosari, "Учи-
тель Узбекистана"), Aleksey
CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учи-
тель Узбекистана"), Sa'dulla
HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEKS: 149, 150. Г-318.
Tiraj: 65148.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

*Ma'rifatdan materiallarni ko'chirib boshish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqir-
qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-
53-16, fan, oliy va o'rta maхsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-
54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.
Navbatchi muharrir:
Hamza ABDULLAYEV.

Navbatchi:
Jo'rabek JANGIROV.

*Sharq nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy
ЎЗА яқуни — 23.40
Topshirildi — 00.30